

avocatul
poporului
OMBUDSMAN

RAPORT ALTERNATIV

**prezentat de Oficiul
Avocatului Poporului
către Comitetul European
pentru Drepturile Sociale
în baza Cartei Sociale Europene
(revizuite), privind posibilitatea
acceptării prevederilor neacceptate
de către Republica Moldova**

*(prevederile neacceptate reflectate în raportul alternativ - Articolele 4§1,
7§5, 13§4, 14§1, 14§2, 19§12, 23, 27§1, 30, 31§1-2)*

RAPORT ALTERNATIV

prezentat de Oficiul Avocatului Poporului către Comitetul European pentru Drepturile Sociale în baza Cartei Sociale Europene (revizuite), privind posibilitatea acceptării prevederilor neacceptate de către Republica Moldova

(prevederile neacceptate reflectate în raportul alternativ - Articolele 4§1, 7§5, 13§4, 14§1, 14§2, 19§12, 23, 27§1, 30, 31§1-2)

„Acest raport a fost elaborat de Oficiul Avocatului Poporului (Instituția Ombudsmanului) din Republica Moldova, în calitatea sa de Instituție Națională pentru Drepturile Omului, acreditată cu statutul ‘A’.”

Cuprins

Abrevieri.....	4
Despre Oficiul Avocatului Poporului.....	5
Contextul elaborării raportului.....	8
Informația despre articolele neacceptate al Cartei Sociale Europene (revizuite) de Republica Moldova.....	9
Articolul 4§1 Dreptul la o salarizare echitabilă	9
Articolul 7§5 Dreptul copiilor și al tinerilor la protecție	12
Articolul 13§4 Dreptul la asistență socială și medicală.....	14
Articolul 14§1 Dreptul de a beneficia de servicii sociale.....	17
Articolul 14§2 Dreptul de a beneficia de servicii sociale.....	23
Articolul 19§12 Dreptul lucrătorilor migranți și al familiilor lor la protecție și asistență	24
Articolul 23 Dreptul persoanelor în vârstă la protecție socială	25
Articolul 27§1 Dreptul lucrătorilor cu responsabilități familiale la egalitate de șanse și la egalitate de tratament.....	28
Articolul 30 Dreptul la protecție împotriva sărăciei și a excluderii sociale	31
Articolul 31§1 Dreptul la locuință	34
Articolul 31§2 Dreptul la locuință	35

Abrevieri

OAP - Oficiul Avocatului Poporului

CSE- Carta Socială Europeană (revizuită)

MMPS - Ministerul Muncii și Protecției Sociale

BNS - Biroul Național de Statistică

CPTPD - Centre de Plasament Temporar pentru Persoane cu Dizabilități

AGSSÎ - Agenția pentru Gestionarea Serviciilor Sociale cu Specializare Înaltă

ISS - Inspectoratul Social de Stat

CPVPD - Centru de Plasament pentru Vârstnici și Persoane cu Dizabilități

CPPVPD - Casă de Plasament pentru Persoane Vârstnice și Persoane cu Dizabilități

CpPT - Consiliul pentru Prevenirea Torturii

CNAM - Compania Națională de Asigurări în Medicină

AOAM - Asigurarea Obligatorie de Asistență Medicală

ATAS - Agenția Teritorială de Asistență Socială

UNICEF - Fondul Națiunilor Unite pentru Copii

UNHCR - Agenția ONU pentru Refugiați (Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați)

Despre Oficiul Avocatului Poporului

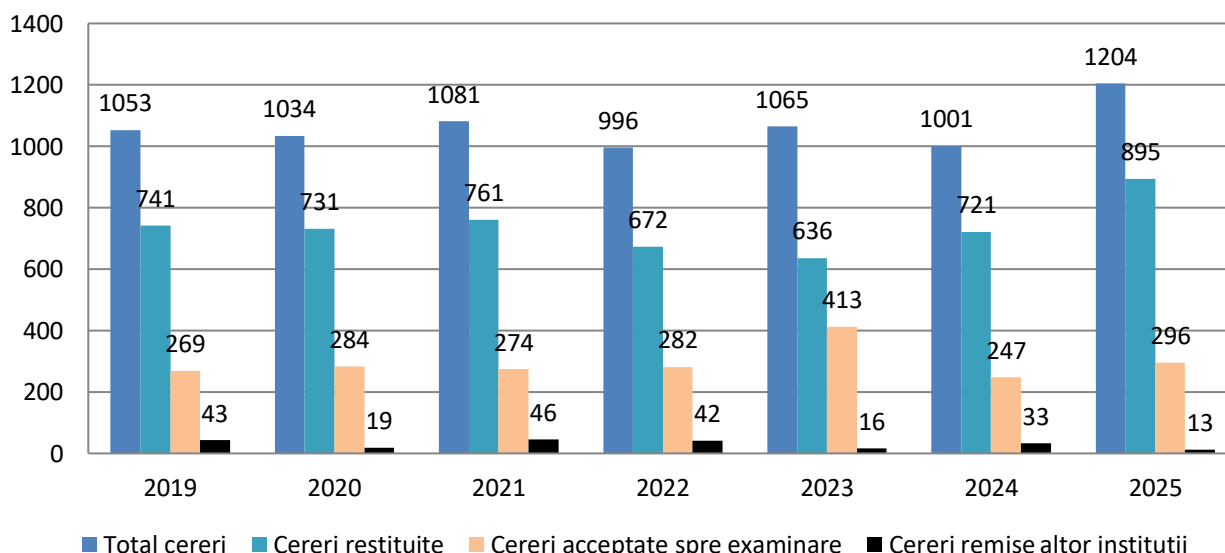
Oficiul Avocatului Poporului (Instituția Ombudsmanului) este Instituția Națională de protecție a Drepturilor Omului, cu un mandat constituțional.¹ Oficiul Avocatului Poporului are un statut autonom față de alte autorități și instituții publice, indiferent de tipul și structura acestora.

Instituția Avocatului Poporului activează în conformitate cu Principiile referitoare la Statutul Instituțiilor Naționale (Principiile de la Paris) care stabilesc competențele, responsabilitățile, componența și garanțiile Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului. În anul 2023, instituția a fost reacreditată cu statutul „A”,² fapt ce confirmă angajamentul său ferm față de independență, pluralism și eficiență în promovarea și protejarea drepturilor omului în Republica Moldova. Reacreditarea a reconfirmat conformitatea Oficiului Avocatului Poporului (OAP) cu toate standardele și cerințele prestabilite în Principiile de la Paris care constituie un cadru esențial pentru asigurarea respectării drepturilor omului în conformitate cu standardele internaționale.

În activitatea sa, Avocatul Poporului se conduce de prevederile Constituției Republicii Moldova, Legea nr. 52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul),³ precum și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Adicional, în exercitarea atribuțiilor de mandat, OAP elaborează anual Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova.

Totodată, Avocatul Poporului are competența de a examina cererile depuse atât de persoane fizice cât și de persoane juridice, de a solicita informații, documente și alte materiale relevante, precum și de a audia persoane cu funcții de răspundere și de a solicita explicațiile necesare pentru elucidarea circumstanțelor cazurilor examinate.

Cererii adresate Oficiului Avocatului Poporului în 2019-2025

¹ Constituția Republicii Moldova, art. 59¹ Statutul și rolul Avocatului Poporului. Disponibil la:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136130&lang=ro

² Report and Recommendations of the Session of the Sub-Committee on Accreditation (SCA) Online, 25-29 September 2023 Geneva, 23-27 October 2023. Disponibil la: <https://ganhri.org/wp-content/uploads/2023/11/SCA-Report-Second-Session-2023-EN.pdf>

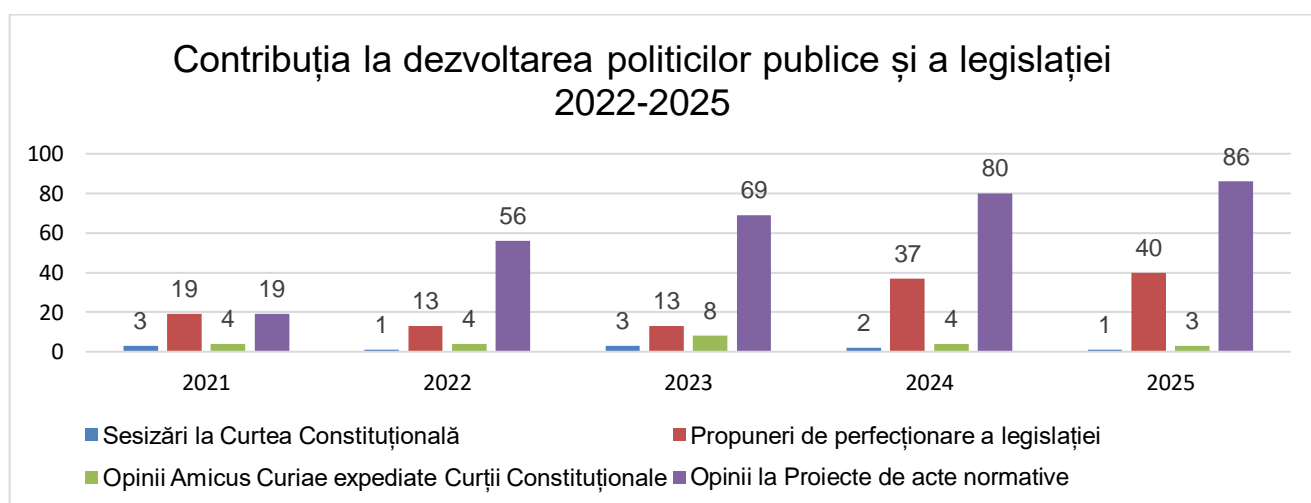
³ Legea nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul). Disponibil la:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141519&lang=ro#

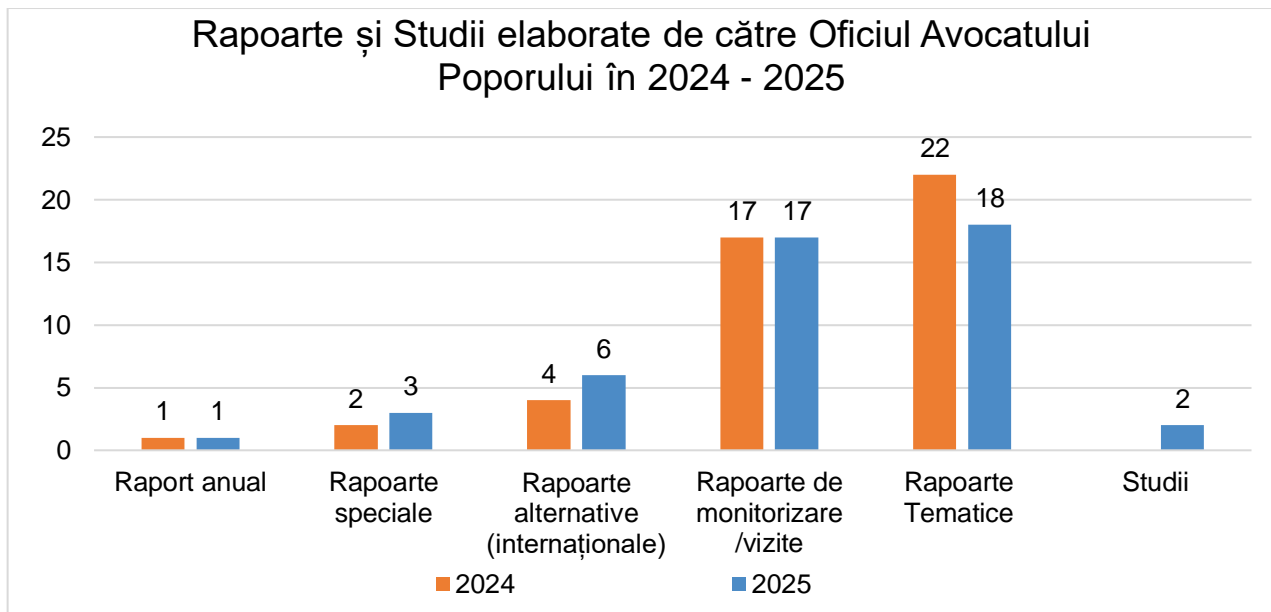

De asemenea, Avocatul Poporului are atribuția de a se sesiza din oficiu în cazurile de o importanță socială deosebită sau atunci când este necesară apărarea drepturilor și intereselor unor persoane care nu își pot exercita de sine stătător mijloacele juridice de apărare, precum și în situațiile în care constată încălcări grave sau în masă ale drepturilor și libertăților omului. Astfel, în anul 2025, Oficiul Avocatului Poporului, **s-a autosesizat în 52 cazuri**.

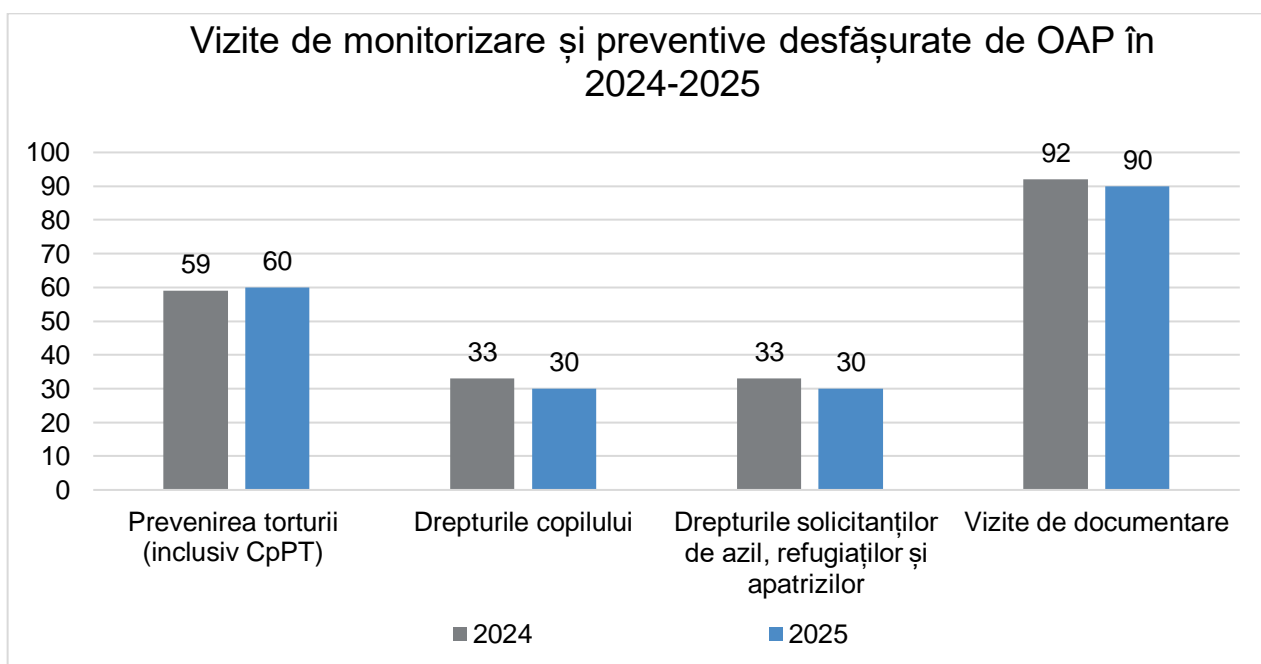
Avocatul Poporului, conform art. 16 din Legea nr. 52 din 03.04.2014, contribuie la perfecționarea legislației privind drepturile și libertățile omului. În acest sens, Avocatul Poporului prezintă subiecților cu drept de inițiativă legislativă propuneri și recomandări de perfecționare a legislației, emite opinii asupra proiectelor de acte normative, evaluează compatibilitatea legislației naționale cu standardele internaționale precum și sesizează Curtea Constituțională privind controlul constituționalității actelor normative.

Totodată, Ombudsmanul este în drept să elaboreze rapoarte speciale și tematice pe care le prezintă autorităților publice, precum și rapoarte alternative pe care le expediază organizațiilor internaționale și regionale în domeniu. Rapoartele alternative descriu nivelul de implementare al convențiilor internaționale și regionale la care Republica Moldova este parte. Adicional, acestea conțin recomandări de îmbunătățire a procesului de implementare a prevederilor convențiilor, în așa fel încât cele mai înalte standarde în domeniu să fie respectate în mod corespunzător.

De asemenea, în anul 2025, Oficiul Avocatului Poporului a desfășurat 210 vizite de monitorizare, în exercitarea atribuțiilor sale legale privind supravegherea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Contextul elaborării raportului

Prezentul raport alternativ este elaborat de OAP în contextul procesului de raportare periodică față de Comitetul European pentru Drepturi Sociale, în temeiul Cartei Sociale Europene (revizuite), ratificată de Republica Moldova la 8 noiembrie 2001.

Raportul vizează un set de prevederi ale Cartei Sociale Europene (revizuite) pe care Republica Moldova nu le-a acceptat și anume Articolele 4§1, 7§5, 13§4, 14§1, 14§2, 19§12, 23, 27§1, 30 și 31§1-2. Pornind de la informațiile prezentate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS) în Raportul de stat din martie 2026, OAP adaugă o perspectivă independentă de monitorizare, identificând atât progresele înregistrate, cât și lacunele persistente în implementarea efectivă a acestor drepturi sociale.

Metodologia utilizată se bazează pe analiza cadrului legislativ și normativ național, examinarea datelor statistice oficiale, precum și pe constatările și recomandările formulate în urma activităților desfășurate de OAP în exercitarea mandatului său. Acestea includ monitorizări și vizite în teritoriu, investigarea cererilor individuale adresate instituției, autosesizări privind probleme cu impact social major sau probleme sistemice, precum și concluziile și recomandările cuprinse în rapoartele tematice, rapoartele speciale, rapoartele de vizită și rapoartele anuale elaborate de OAP.

În mod special, raportul valorifică constatările proprii ale Avocatului Poporului acumulate în perioada 2023 - 2026 în exercitarea mandatului de prevenire, protecție și promovare a drepturilor și libertăților omului. Totodată, în procesul de elaborare a raportului a fost analizat și cel de-al patrulea Raport privind dispozițiile neacceptate ale Cartei Sociale Europene referitoare la Republica Moldova.⁴

Oficiul Avocatului Poporului subliniază că acceptarea prevederilor Cartei Sociale Europene (revizuite) constituie nu doar o obligație juridică internațională, ci și o expresie a angajamentului Republicii Moldova față de valorile europene în procesul de integrare europeană. În consecință, prezentul raport urmărește să contribuie constructiv la eforturile de armonizare a standardelor naționale cu cerințele Cartei, oferind o evaluare obiectivă a situației din teren.

Avocatul Poporului subliniază că prezentul raport nu include date sau informații privind respectarea drepturilor sociale în regiunea din stânga Nistrului (regiunea transnistreană), întrucât OAP nu are acces fizic și informațional efectiv pentru a desfășura activități de monitorizare în acest teritoriu. Cu toate acestea, una din reprezentanțele regionale (Varnița) ale Oficiului Avocatului Poporului în teritoriu, continuă să depună eforturi pentru a colecta informații și a afla situația reală din această regiune. Totodată, Avocatul Poporului își exprimă îngrijorarea profundă față de situația din regiunea transnistreană, unde lipsa accesului la instituțiile sociale și absența unei monitorizări independente pun sub semnul întrebării respectarea drepturilor garantate de Carta Socială Europeană (revizuită).

⁴ Al patrulea raport privind prevederile neacceptate din Carta Socială Europeană de către Republica Moldova. Disponibil la: <https://rm.coe.int/4th-report-non-accepted-provisions-republic-of-moldova/1680a5eef6>

Informația despre articolele neacceptate al Cartei Sociale Europene (revizuite) de Republica Moldova

Articolul 4§1 Dreptul la o salarizare echitabilă

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la o salarizare echitabilă, părțile se angajează:

1.să recunoască dreptul lucrătorilor la o salarizare suficientă, care să le asigure acestora, precum și familiilor un nivel de trai decent.

Oficiul Avocatul Poporului (OAP) constată că cadrul normativ național garantează dreptul la remunerare echitabilă și la un salariu minim stabilit periodic de Guvern, în scopul asigurării unui nivel de trai decent și al protecției sociale a salariaților.

În perioada 2022-2026, salariul minim pe țară a evoluat de la 3 500 lei (\approx 174 euro) la 6 300 lei (\approx 313 euro), ceea ce reprezintă o creștere cumulativă de aproximativ 80%. Din punct de vedere al evoluțiilor creșterii salariul minim se constată inegalități în majorări. În 2023 s-a înregistrat o creștere de circa 14,3% (la 4 000 lei (\approx 199 euro)), în 2024 o creștere de 25% (la 5.000 lei (\approx 248 euro)), în 2025 o creștere de 10% (la 5.500 lei (\approx 273 euro)), iar în 2026 o creștere de aproximativ 14,5% (la 6.300 lei (\approx 313 euro)). Oficiul Avocatul Poporului apreciază că majorările succesive ale salariului minim în perioada 2022–2026 reprezintă un pas pozitiv și o dovadă a angajamentului statului față de îmbunătățirea condițiilor de trai, însă nivelul actual rămâne insuficient pentru garantarea unui trai decent pentru un număr important de persoane.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în 2025, veniturile disponibile și cheltuielile de consum medii lunar per persoană au fost mai ridicate în mediul urban decât în mediul rural, pe parcursul tuturor celor patru trimestre. În mediul **urban, veniturile** disponibile medii lunare per persoană au crescut de la **6.737 lei** (\approx 334 euro) în **trimestrul I** la **7.743,9 lei** (\approx 384 euro) în **trimestrul IV, ceea ce reprezintă o majorare de aproximativ 15 %**.⁵ Cheltuielile de consum în anul 2025 au evoluat de la **5.728,1 lei** (\approx 284 euro) în trimestru I până la **6.427,8 lei** (\approx 319 euro) în trimestrul IV **înregistrând o creștere de 12,2 %**.⁶ Diferența pozitivă constantă dintre venituri și cheltuieli s-a menținut pe parcursul anului, iar marja de economisire a crescut de la 1.008,9 lei (\approx 50 euro) în trimestrul I la 1.316,1 lei (\approx 65) în trimestrul IV, ceea ce constituie o majorare de aproximativ 30,5%, indicând o capacitate relativ stabilă și în creștere de economisire în mediul urban. Aceste evoluții contribuie la asigurarea unui nivel de trai mai stabil și facilitează realizarea dreptului la un nivel de trai adecvat în mediul urban.

În mediul **rural, veniturile** disponibile **medii lunare** per persoana în anul 2025 s-au situat între **3.618,2 lei** (aproximativ 180 euro) în trimestrul I și **4.567,3 lei** (aproximativ 227 euro) în trimestrul

⁵ Veniturile disponibile medii lunare pe o persoană pe Ani, Surse de venit, Medii, Trimestre și Unitatea de măsură. Disponibil la: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV010/NIV01010_0.px/table/tableViewLayout2/

⁶ Cheltuieli de consum medii lunare pe o persoană pe Ani, Destinația cheltuielilor, Medii, Trimestre și Unitatea de măsură. Disponibil la: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV020/NIV02010_0.px/table/tableViewLayout2/

IV,⁷ rămând sub nivelul salariului minim brut de 5.500 lei pe tot parcursul anului 2025. Cheltuielile de consum au crescut de la **3.431,9 lei** (aproximativ 170 euro) în trimestru I până la **3.978,6 lei** (aproximativ 198 euro) în trimestrul IV.⁸ Totodată, **câștigul salarial mediu lunar brut** în trimestru I 2026 a constituit **15 987,1 lei** (aproximativ 793 euro), fiind în **creștere cu 9,7%** față de trimestrul I 2025 și mai mic cu **2,3%** față de trimestrul IV 2025.⁹ În 2025, analiza veniturilor și cheltuielilor medii lunare per persoană, în funcție de structura familiei și mediu de rezidență, evidențiază următoarele discrepanțe, **în mediul rural** pentru un cuplu cu copii, venitul mediu per persoană este de **3.521,1 lei** (aproximativ 175 euro), iar cheltuielile sunt de **3 218,2 lei** (aproximativ 160 euro). În cazul unui părinte singur cu copil, venitul per persoană **2 884,8 lei** (aproximativ 143 euro), în timp ce cheltuielile lunare sunt de **3 291,2 lei** (aproximativ 163 euro). **În mediul urban** pentru o familie formată din cuplu și copii, venitul mediu per persoană ajunge la **6 828,2 lei** (aproximativ 340 euro), cu cheltuieli de **6 268,9 lei (aproximativ 312 euro)**. În schimb, pentru un părinte singur cu copil, venitul pe persoană este de **5 087,9 lei (aproximativ 253 euro)**, fiind depășit de cheltuielile lunare care ating **5 115,7 lei** (aproximativ 254 euro).^{10 11}

Cu toate că sunt depuse măsuri financiar constatate de către autoritățile, analiza datelor privind veniturile și cheltuielile populației evidențiază persistența unor divergențe semnificative între mediul urban și rural, precum și dificultățile întâmpinate de anumite categorii de gospodării, în special familiile monoparentale, în asigurarea unui nivel de trai adecvat. Totodată, Comitetul European pentru Drepturile Sociale în concluziile sale referitoare la Republica Moldova, a subliniat că noțiunea de „nivel de trai decent” depășește satisfacerea necesităților materiale de bază și presupune existența unor resurse suficiente pentru participarea efectivă la viața socială, culturală și educațională. În acest context, precum și în cadrul angajamentelor asumate în procesul de integrare europeană, Republica Moldova și-a propus armonizarea legislației naționale cu *acquis*-ul Uniunii Europene în domeniul salariilor minime adecvate.

Drept urmare, Guvernul și-a asumat să transpună Directiva (UE) 2022/2041 privind salariul minim adecvat în Uniune Europeană, acțiune care urma a fi implementată în septembrie 2025. În acest sens, MMPS a inițiat, în perioada 26 noiembrie 2025 - 9 decembrie 2025, consultări publice asupra proiectului de lege nr. 867/MMPS/2025,¹² care vizează asigurarea transpunerii acestei directive în legislația națională. În continuare, în februarie 2026 a fost desfășurată o ședință de lucru dedicată definitivării proiectului de lege privind transpunerea Directivei (UE) 2022/2041 referitoare la salariile minime adecvate în Uniunea Europeană. Discuțiile, organizate de MMPS, au vizat ajustarea cadrului normativ pentru asigurarea adecvării salariilor, cu accent pe promovarea consultărilor și a

⁷ Veniturile disponibile medii lunare pe o persoană pe Ani, Surse de venit, Medii, Trimestre și Unitatea de măsură. Disponibil la: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV010/NIV01010_0.px/table/tableViewLayout2/

⁸ Cheltuieli de consum medii lunare pe o persoană pe Ani, Destinația cheltuielilor, Medii, Trimestre și Unitatea de măsură. Disponibil la: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV020/NIV02010_0.px/table/tableViewLayout2/

⁹ Câștigul salarial mediu lunar brut și indicele numărului mediu al salariaților în trimestrul I 2026. Disponibil la:

https://statistica.gov.md/ro/castigul-salarial-mediu-lunar-brut-si-indicele-numarului-mediu-al-salariaților-i-9436_62476.html

¹⁰ Veniturile disponibile medii lunare pe o persoană pe Sursa de venit, Medii, Tipul gospodăriei, Unitatea de măsură și Ani. Disponibil la: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV010/NIV01050_0.px/sortedtable/tableViewSorted/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

¹¹ Cheltuieli de consum medii lunare pe o persoană pe Ani, Destinația cheltuielilor, Medii, Tipul gospodăriei și Unitatea de măsură. Disponibil la: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV020/NIV020500_0.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

¹² Se plasează spre consultare publică proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (salarii minime adecvate). Disponibil la: <https://particip.gov.md/index.php/ro/document/stages/se-plaseaza-spre-consultare-publica-proiectului-de-lege-pentru-modificarea-unor-acte-normative-sala/15344>

negocierilor colective în procesul de stabilire a salariilor minime.¹³ Directiva stabilește reperi orientative pentru evaluarea caracterului adecvat al salariului minim, indicând că acesta ar trebui să reprezinte cel puțin 50% din salariul mediu sau aproximativ 60% din salariul mediu calculat la nivel național. Prin urmare, la data de 04.06.2026, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (salarii minime adecvate) cu nr. 171 din 27.05.2026, în prima lectură.¹⁴ Astfel, proiectul urmărește trei obiective principale: **introducerea unui criteriu suplimentar de evaluare a caracterului adecvat al salariului minim¹⁵, consolidarea dialogului social și a negocierilor colective, precum și instituirea unui mecanism de monitorizare a acoperirii acestora.** În acest sens, proiectul prevede că necesitatea modificării cuantumului salariului minim va fi evaluată cel puțin o dată pe an de Guvern împreună cu patronatele și sindicatele. În procesul de evaluare vor putea fi utilizate valori de referință orientative, inclusiv valoarea de 50% din salariul mediu lunar pe economie prognozat pentru anul anterior.¹⁶ Totodată, măsurile întreprinse de stat, menționate anterior, sunt în concordanță și cu opinia CEDS privind Republica Moldova, prin care se menționează că, în cazul în care salariul minim dintr-un stat parte nu atinge pragul de 60%, dar nu se situează semnificativ sub acesta (în practică, între 50% și 60%), guvernul este invitat să prezinte dovezi detaliate care să demonstreze că salariul minim este suficient pentru a asigura lucrătorilor un nivel de trai decent, chiar dacă acesta se află sub pragul stabilit. În acest sens, sunt luate în considerare inclusiv costurile aferente asistenței medicale, educației, transportului și altor necesități esențiale.

Avocatul Poporului în Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2025¹⁷ a evidențiat recomandarea sa adresată încă din anul 2023 potrivit căreia MMPS să accelereze procesul de ratificarea integrală a articolului 4 §1 din Carta Socială Europeană (revizuită), în vederea asigurării unui salariu minim care să garanteze un nivel de trai decent pentru lucrători, contribuind totodată la reducerea migrației economice și la stimularea ocupării forței de muncă în Republica Moldova. În absența ratificării articolului 4 §1, protecția dreptului la un salariu echitabil rămâne incompletă, cu impact direct asupra exercitării efective a dreptului la muncă, prevenirii migrației economice și asigurării unui nivel de trai adecvat. În acest context, ratificarea integrală a articolului 4 §1 se menține ca o măsură esențială pentru consolidarea garanțiilor în domeniul drepturilor sociale și economice ale lucrătorilor din Republica Moldova.

Cazuistica OAP: Pe parcursul anului 2025, Avocatul Poporului a examinat un caz soluționat cu succes, care a vizat un grup de angajați din cadrul unei întreprinderi de stat specializată în servicii de pază și protecție. Aceștia au reclamat **neplata salariului minim garantat** și hărțuirea din partea conducerii întreprinderii, exprimată prin intimidări și amenințări cu concedieri. Avocatul Poporului, în baza documentelor prezentate de autorități, a analizat și rezultatele controlului Inspectoratului de Stat al Muncii, care au constatat următoarele deficiențe: neplata salariului minim garantat, calcularea incorectă a salariilor, rețineri salariale fără suport legal, neplata muncii suplimentare în zile de repaus, sărbători sau pe timp de noapte, lipsa informării angajaților privind structura salariului, nerespectarea

¹³ Ministerul Muncii și Protecției Sociale avansează în transpunerea Directivei UE privind salariile minime adecvate și consolidarea negocierilor colective în Republica Moldova. Disponibil la: <https://social.gov.md/comunicare/comunicate/ministerul-muncii-avanseaza-in-transpunerea-directivei-ue-privind-salariile-minime-adecvate-si-consolidarea-negocierilor-colective-in-republica-moldova/>

¹⁴ Detalii despre ședință. Agenda. Disponibil la: <https://parlament.md/sitting-details-md.nsp?sessionId=89a32945-6535-4596-9d1d-612f377b7b28>

¹⁵ În procesul de evaluare vor putea fi utilizate valori de referință orientative, inclusiv valoarea de 50% din salariul mediu lunar pe economie prognozat pentru anul anterior.

¹⁶ Votat în prima lectură: Valori de referință clare la calcularea salariului minim. Disponibil la: <https://multimedia.parlament.md/votat-in-prima-lectura-valori-de-referinta-clare-la-calcularea-salariului-minim/>

¹⁷ Raport anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2025. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-anual-privind-respectarea-drepturilor-si-libertatilor-omului-in-republica-moldova-in-anul-2025/>

obligației legale privind angajarea persoanelor cu dizabilități și evidența incompletă sau inexactă a timpului de muncă, în special pentru turele prelungite. Pe baza acestor constatări, unitatea a fost obligată, prin actele de control emise de autoritatea competentă, să elaboreze un plan de conformare care să prevadă măsuri clare de identificare a salariaților afectați, recalcularea drepturilor salariale restante și aplicarea normelor legale în vigoare. În acest sens, cazul evidențiază că intervenția Avocatului Poporului și a Inspectoratului de Stat al Muncii demonstrează importanța existenței la nivel național a mecanismelor de control și monitorizare în asigurarea protecției efective a drepturilor angajaților.

Concluzie privind posibilitatea acceptării articolului Articolul 4§1: Oficiul Avocatului Poporului apreciază că Republica Moldova a întreprins pași importanți în vederea alinierii cadrului normativ la cerințele Articolului 4§1. Cu toate acestea, în prezent, nivelul salariului minim nu corespunde încă standardului european privind asigurarea unei remunerații echitabile.

Adoptarea în primă lectură a Proiectului de lege nr. 171 din iunie 2026 care instituie mecanismul juridic de stabilire a salariului minim în conformitate cu principiile europene, reprezintă un progres semnificativ în acest proces.

În acest context, Oficiul Avocatul Poporului consideră că Republica Moldova dispune de premisele necesar pentru a atinge, în mod gradual, în următorii ani, nivelul de protecție prevăzut de Articolul 4§1, inclusiv prin apropierea salariului minim la cel puțin 50% din salariul mediu. Prin urmare, se apreciază că, odată cu implementarea deplină a noului mecanism și atingerea efectivă a acestui standard, vor fi întrunite condițiile necesare pentru acceptarea și ratificarea articolului 4§1 din Carta Socială Europeană (revizuită).

Articolul 7§5 Dreptul copiilor și al tinerilor la protecție

În vederea asigurării exercitării efective a drepturilor copiilor și al tinerilor la protecție, părțile se angajează:

5. să recunoască dreptul tinerilor lucrători și ucenici la o salarizare echitabilă sau la o alocație corespunzătoare;

Carta Socială Europeană (revizuită) prin articolul 7§5 obligă statele părți să recunoască dreptul tinerilor lucrători și al ucenicilor la o remunerație echitabilă sau la o indemnizație adecvată. Această obligație trebuie interpretată în corelație cu art. 32 din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului,¹⁸ care consacră dreptul copilului de a fi protejat împotriva exploatării economice și de a nu fi constrâns la vreo muncă ce comportă vreun risc potențial sau care este susceptibil să îi compromită educația ori să îi dăuneze sănătății sau dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale ori sociale, precum și cu prevederile Comentariului General al Comitetului ONU pentru drepturile copilului nr. 16 (2013)¹⁹ referitor la obligațiile statului privind impactul sectorului de afaceri asupra drepturilor copilului.

În raportul statului prezentat în cadrul procedurii de examinare a prevederilor neacceptate ale Cartei Sociale Europene (revizuite), autoritățile Republicii Moldova au evidențiat existența unui cadru normativ care reglementează angajarea minorilor și protecția acestora în raporturile de muncă. Statul menționează în special prevederile Codului muncii referitoare la vârsta minimă de angajare, durata timpului de muncă pentru persoanele sub 18 ani, interdicția prestării anumitor tipuri de activități și

¹⁸ Convenția privind drepturile copilului . Disponibilă la: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

¹⁹ Comentariul general nr. 16 (2013) privind obligațiile statelor în ceea ce privește impactul sectorului de afaceri asupra drepturilor copiilor. Disponibil la: <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2013/102811>

garanțiile privind securitatea și sănătatea în muncă. Totodată, raportul statului evidențiază existența unor mecanisme de control exercitate de Inspectoratul de Stat al Muncii și a unor măsuri orientate spre prevenirea exploatării prin muncă a copiilor și adolescenților.

Ombudsmanul Copilului constată că, în ultimii ani, Republica Moldova a realizat progrese semnificative în consolidarea cadrului legislativ privind protecția copiilor în câmpul muncii. Codul muncii stabilește în mod expres condițiile în care pot fi angajate persoanele cu vârsta cuprinsă între 15 și 18 ani, iar legislația națională conține garanții speciale privind timpul de muncă redus, efectuarea examenelor medicale obligatorii și restricțiile privind desfășurarea activităților periculoase. De asemenea, art. 20 din Legea nr. 370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului²⁰ consacră obligația statului de a asigura protecția copilului împotriva oricărei forme de exploatare economică și, prin măsurile sale, de a nu permite constrângerea copilului la vreo muncă ce comportă vreun risc potențial sau care este susceptibilă să-i compromită educația ori să dăuneze sănătății sale sau dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale ori sociale.

Cu toate acestea, analiza situației din perspectiva drepturilor copilului relevă faptul că existența cadrului normativ nu este suficientă pentru a demonstra că Republica Moldova este pe deplin pregătită pentru acceptarea obligațiilor prevăzute la art. 7§5. Una dintre principalele provocări rămâne dimensiunea economiei informale, care afectează în mod disproporționat adolescenții și tinerii aflați la începutul parcursului profesional. În practică, o parte dintre tinerii care desfășoară activități economice sezoniere, ocazionale sau cu caracter temporar activează în afara raporturilor formale de muncă, ceea ce îi privează de garanțiile legale privind remunerarea, timpul de muncă și protecția socială.

Obligația prevăzută la art. 7§5 al Cartei nu se limitează la existența unor norme privind remunerarea, ci presupune existența unor garanții efective care să asigure că tinerii lucrători primesc o remunerație proporțională cu activitatea prestată și suficientă pentru a preveni exploatarea economică. Din această perspectivă, este relevant faptul că legislația Republicii Moldova nu conține în prezent o reglementare distinctă privind salariul minim al tinerilor lucrători sau criterii specifice pentru evaluarea caracterului adecvat al indemnizațiilor acordate ucenicilor și persoanelor aflate în programe de formare profesională practică.

O atenție deosebită necesită situația adolescenților implicați în programe de învățământ profesional tehnic și dual. Deși sistemul dual de formare profesională s-a dezvoltat considerabil în ultimii ani și reprezintă un instrument important pentru integrarea tinerilor pe piața muncii, persistă necesitatea monitorizării modului în care sunt respectate drepturile economice ale elevilor implicați în activități practice desfășurate la unitățile economice. Astfel, orice activitate productivă desfășurată de tineri trebuie să fie însoțită de garanții suficiente privind remunerația, protecția sănătății și securitatea în muncă.

În același timp, Ombudsmanul Copilului observă că datele statistice disponibile privind ocuparea forței de muncă în rândul persoanelor sub 18 ani rămân limitate. Lipsa unor informații dezagregate privind numărul tinerilor angajați, nivelul remunerației acestora, sectoarele economice în care activează și eventualele încălcări constatate de organele de control reduce capacitatea statului de a evalua în mod obiectiv gradul de realizare a obligațiilor prevăzute de art. 7§5.

De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că sărăcia și vulnerabilitatea economică continuă să constituie factori care sporesc riscul implicării copiilor în activități economice desfășurate în condiții improprii. Statul trebuie să abordeze fenomenul muncii copiilor nu doar prin măsuri de control și

²⁰Legea nr. 370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140710&lang=ro

sanționare, ci și prin politici sociale orientate spre reducerea sărăciei, sprijinirea familiilor vulnerabile și menținerea copiilor în sistemul educațional.

Din perspectiva mandatului Ombudsmanului Copilului, evaluarea gradului de pregătire pentru acceptarea 7§5 trebuie să se ia în considerare și eficiența mecanismelor de identificare a cazurilor de exploatare economică. Deși cadrul legal prevede competențe clare pentru autoritățile responsabile de protecția copilului și pentru Inspectoratul de Stat al Muncii, persistă provocări legate de identificarea copiilor implicați în munci sezoniere, agricole sau desfășurate în cadrul economiei informale, în special în mediul rural.

În concluzie, Ombudsmanul Copilului apreciază că Republica Moldova dispune de elementele esențiale ale cadrului normativ necesar pentru protecția copiilor și tinerilor în raporturile de muncă. Totuși, acceptarea art. 7§5 al Cartei Sociale Europene (revizuite) necesită consolidarea mecanismelor de monitorizare a muncii copiilor, dezvoltarea unor instrumente eficiente de colectare a datelor, intensificarea controlului în sectoarele cu risc sporit de ocupare informală și evaluarea caracterului adecvat al remunerației acordate tinerilor lucrători și ucenicilor. Din perspectiva drepturilor copilului, progresele realizate indică existența unei baze juridice și instituționale relevante, însă sunt necesare măsuri suplimentare pentru a asigura implementarea deplină și efectivă a standardelor prevăzute de art. 7§5.

Articolul 13§4 Dreptul la asistență socială și medicală

În vederea exercitării efective a dreptului la asistență socială și medicală, părțile se angajează:

4. să aplice dispozițiile paragrafelor 1-3 ale prezentului articol, în condiții de egalitate cu proprii cetățeni, cetățenilor celorlalte părți care se află în mod legal pe teritoriul acestora, în conformitate, cu obligațiile pe care părțile și le asumă în virtutea Convenției europene se asistență socială și medicală, semnată la Paris la 11 decembrie 1953.

Art. 13§4 din Carta Socială Europeană (revizuită) prevede obligația statelor de a aplica dispozițiile referitoare la asistența socială și medicală cetățenilor celorlalte state părți care se află în mod legal pe teritoriul lor, în condiții de egalitate cu propriii cetățeni. Această obligație presupune acces efectiv, nediscriminatoriu și practic la prestații sociale, servicii sociale și asistență medicală, inclusiv pentru copiii aflați în situații de vulnerabilitate. Deși textul articolului face referire la cetățenii altor state părți, standardele contemporane în materia drepturilor omului impun extinderea protecției și asupra refugiaților, solicitanților de azil, beneficiarilor de protecție temporară, apatrizilor și altor categorii de copii aflați legal pe teritoriul statului.

În raportul prezentat în cadrul procedurii de examinare a prevederilor neacceptate ale Cartei Sociale Europene (revizuite), autoritățile Republicii Moldova au evidențiat evoluțiile legislative și instituționale privind integrarea străinilor și acordarea protecției persoanelor refugiate, inclusiv măsurile adoptate în contextul fluxului de persoane strămutate din Ucraina. Statul a subliniat că legislația națională oferă acces la servicii esențiale pentru persoanele aflate legal pe teritoriul Republicii Moldova și că sistemul național de protecție socială și medicală a fost adaptat pentru a răspunde necesităților generate de criza refugiaților. Totodată, raportul statului menționează existența unor mecanisme de cooperare interinstituțională și a unor programe implementate cu sprijinul organizațiilor internaționale.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului apreciază eforturile întreprinse de autorități pentru gestionarea unei situații umanitare fără precedent și constată că Republica Moldova a demonstrat, în special după anul 2022, o capacitate considerabilă de a asigura protecția imediată a copiilor refugiați și a familiilor acestora. Cu toate acestea, analiza pregătirii statului pentru acceptarea prevederilor prezentului articol necesită o evaluare care depășește răspunsul de urgență și examinează măsura în care accesul egal la asistență socială și medicală este garantat în mod durabil, previzibil și lipsit de discriminare.

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului stabilește în articolele 2, 24 și 26 obligația statelor de a asigura accesul tuturor copiilor la servicii de sănătate și protecție socială fără discriminare bazată pe cetățenie, statut migrațional sau orice alt criteriu. Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului a subliniat, în Comentariul General nr. 6 (2005)²¹ privind tratamentul copiilor neînsoțiți și separați în afara țării lor de origine (pct. 12) că „Obligațiile statelor în temeiul Convenției se aplică în interiorul granițelor unui stat, inclusiv în ceea ce privește copiii care intră sub jurisdicția statului respectiv în timp ce încearcă să intre pe teritoriul țării. Prin urmare, exercitarea drepturilor prevăzute în Convenție nu se limitează la copiii care sunt cetățeni ai unui stat parte și, în consecință, dacă nu se prevede altfel în mod explicit în Convenție, aceste drepturi trebuie să fie accesibile tuturor copiilor – inclusiv copiilor solicitanți de azil, refugiați și migranți – indiferent de naționalitatea, statutul de imigrant sau apatridia acestora.”

La nivel național, cadrul normativ relevant include Legea nr. 270 din 18.12.2008 privind azilul în Republica Moldova, Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, legislația în domeniul sănătății și asistenței sociale, precum și Legea nr. 370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului. Aceste acte normative consacră principiul interesului superior al copilului și recunosc obligația autorităților de a asigura protecția tuturor copiilor aflați pe teritoriul țării. Din perspectivă normativă, există premise importante pentru acceptarea obligațiilor prevăzute de art. 13§4 al Cartei Sociale Europene (revizuite).

Pe parcursul ultimilor ani, Ombudsmanul Copilului a avut în examinare câteva cereri privind copii cetățeni străini, cu permis de ședere provizoriu pe teritoriul Republicii Moldova, refugiați și beneficiari de protecție umanitară, care fie au fost impuși la achitarea primei de asigurare obligatorie de asistență medicală, fie li s-a condiționat externarea din instituție medicală de achitarea serviciilor medicale acordate. Acest subiect a fost reflectat și în Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2024.²²

Art. 24 alin. (2) lit. b) din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului prevede că statele părți trebuie să ia măsurile corespunzătoare pentru „asigurarea pentru toți copiii a asistenței medicale și îngrijirii necesare de sănătate, accentul fiind pus pe dezvoltarea măsurilor primare de ocrotire a sănătății”.

Punctul 11 din Comentariul general comun nr. 3 (2017) al Comitetului privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și ale membrilor familiilor acestora și nr. 22 (2017) al Comitetului ONU pentru drepturile copilului referitor la principiile generale privind drepturile copiilor în contextul migrației internaționale²³ descrie: „Statele vor asigura că copiii în contextul migrației internaționale sunt tratați în primul rând ca fiind copii. Statele părți la Convenții au obligația de a se

²¹ Observația generală nr. 6 (2005), Tratatamentul copiilor neînsoțiți și separați de familie în afara țării lor de origine. Disponibil la: <https://digitallibrary.un.org/record/566055?ln=ru&v=pdf>

²² Raport anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2024. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-anual-privind-respectarea-drepturilor-si-libertatilor-omului-in-republica-moldova-in-anul-2024/>

²³ International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families Convention on the Rights of the Child. Disponibil la: <https://docs.un.org/en/CRC/C/GC/22>

conforma obligațiilor stabilite în aceasta de a respecta, proteja și asigura drepturile copiilor în contextul migrației internaționale, indiferent de statutul de migrație al părinților lor sau al tutorilor legali.”

Conform art. 19 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova „cetățenii străini și apatrizii au aceleași drepturi și îndatoriri ca și cetățenii Republicii Moldova”. În plus, art. 50 alin. (2) din Constituție prevede: „Copiii și tinerii se bucură de un regim special de asistență în realizarea drepturilor lor”. Potrivit art. 12 alin. (1) din Legea nr. 370 din 30.11.2023 cu privire la drepturile copilului, Statul asigură fiecărui copil dreptul de a beneficia de metode de profilaxie, de tratament și de recuperare la cele mai înalte standarde posibile pentru a atinge cea mai bună stare de sănătate, cu respectarea interesului superior al copilului, accesul prioritar al copiilor la asistența medicală de toate nivelurile fiind garantat de stat.

În același context, potrivit art. 84³ din Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova: „Străinii cu drept de ședere în Republica Moldova au dreptul la odihnă și la ocrotirea sănătății pe baze generale ca și cetățenii Republicii Moldova”. Același articol, la alin. (2), specifică: „Străinii specificați la art. 2 alin. (1) lit. a)-c) din Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova [...] au aceleași drepturi și obligații în domeniul asigurării obligatorii de asistență medicală ca și cetățenii Republicii Moldova, în conformitate cu legislația în vigoare, dacă tratatele internaționale nu prevăd altfel.”

Potrivit art. 2 alin. (1) din Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova, „Prezenta lege este aplicabilă următoarelor categorii de străini: a) străini titulari ai dreptului de ședere provizorie; b) străini titulari ai dreptului de ședere permanentă; c) străini cărora li s-a recunoscut statutul de apatrid în Republica Moldova; d) beneficiari de protecție internațională sau de azil politic.”

Art. 19 alin. (1) din Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova, prevede: „Minorii străini au acces la asistență medicală în aceleași condiții ca și minorii cetățeni ai Republicii Moldova”. Astfel, cert este faptul că copiii străini a căror situație a fost invocată în cererile adresate Ombudsmanului Copilului, se încadrează în prevederile art. 2 alin. (1) din Legea nr. 274/2011, deci, respectiv, și în prevederile art. 843 din Legea nr. 200/2010.

Potrivit art. 4 alin. (4) din Legea nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală, Guvernul are calitatea de asigurat pentru copiii cu vârsta de până la 18 ani, nefiind specificate anumite excepții care nu s-ar încadra în această categorie de copii beneficiari de asigurare din bugetul de stat.

În practică, însă, Compania Națională de Asigurări în Medicină (CNAM) nu validează calitatea de persoane asigurate de Guvern pentru beneficiarii de protecție internațională care se încadrează în categoriile de persoane neangajate cu domiciliul în Republica Moldova, prevăzute la art. 4 alin. (4) lit. a), h), j) din Legea nr. 1585 din 27.02.1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală.²⁴ Potrivit CNAM, lit. o) a aceluiași alineat ar reprezenta singura normă juridică aplicabilă beneficiarilor de protecție internațională în cadrul sistemului asigurării obligatorii de asistență medicală, aceasta fiind limitată la perioada includerii acestora în programe de integrare.

La 01 ianuarie 2026 au intrat în vigoare modificări la Legea nr. 270 din 18.12.2008 privind azilul în Republica Moldova.²⁵ Prin noile dispoziții a fost introdusă noțiunea de „solicitant de azil cu necesități speciale” și au fost extinse categoriile de persoane care cad sub incidența acestei noțiuni.

²⁴ Legea nr. 1585 din 27.02.1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală. Disponibil la:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131982&lang=ro

²⁵ Legea nr. 270 din 18.12.2008 privind azilul în Republica Moldova. Disponibil la:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=23676&lang=ro

În conformitate cu art. 3 din legea menționată, copiii sunt expres incluși în categoria solicitanților de azil cu necesități speciale. Totodată, art. 30 din lege nr. 270 din 18.12.2008, care reglementează accesul la asistență medicală a solicitanților de azil, a fost completat cu alin. (5), potrivit căruia solicitanții de azil cu necesități speciale sunt asigurați cu asistență medicală urgentă și cu tratamentul de bază al bolilor. Prin această normă juridică s-a urmărit extinderea tipurilor de asistență medicală de care pot beneficia solicitanții de azil cu necesități speciale, comparativ cu solicitanții de azil fără necesități speciale. În același timp, alin. (4) al aceluiași articol prevede că solicitanții de azil copii au acces la asistență medicală în aceleași condiții ca și copiii cetățeni ai Republicii Moldova.

În pofida acestui fapt, instituțiile medicale continuă să aplice arbitrar aceste prevederi. În practică, copiilor solicitanți de azil le este acordat, în anumite cazuri, doar volumul minim de servicii medicale prevăzut pentru solicitanții de azil cu necesități speciale, respectiv asistență medicală urgentă și tratamentul de bază al bolilor, ignorând garanția distinctă de art.30 alin.(4) din Legea privind azilul.

În concluzie, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului apreciază că Republica Moldova dispune de un cadru normativ care creează premise importante pentru acceptarea art. 13§4 din Carta Socială Europeană (revizuită). Cu toate acestea, persistența unor practici administrative și instituționale care limitează accesul efectiv al anumitor categorii de copii străini la servicii medicale indică necesitatea adoptării unor măsuri suplimentare de clarificare normativă, uniformizare a practicii administrative și consolidare a mecanismelor de monitorizare, astfel încât egalitatea de acces la asistență socială și medicală să fie garantată în mod efectiv tuturor copiilor aflați legal pe teritoriul statului, indiferent de cetățenie sau statut migrațional.

Articolul 14§1 Dreptul de a beneficia de servicii sociale

În vederea exercitării efective a dreptului de a beneficia de servicii sociale, părțile se angajează:

1. să încurajeze sau să organizeze serviciile care utilizează metode specifice serviciului social și care contribuie la bunăstarea și la dezvoltarea indivizilor și a grupurilor în cadrul comunității, precum și la adaptarea lor în mediul social.

Oficiul Avocatului Poporului reiterează că, în perioada de referință 2023 - 2026, au fost înregistrate progrese semnificative în domeniul asistenței sociale. În acest sens, raportul statului evidențiază adoptarea a circa 30 de acte normative care reglementează organizarea și funcționarea serviciilor sociale, fapt ce asigură un pas important în procesul de armonizare a cadrului național. De asemenea, OAP salută instituirea a două servicii sociale noi, menite să diversifice și să consolideze sistemul de protecție socială. Primul este Serviciul de asistență și reabilitare psihosocială a copilului și familiei, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 786 din 23.12.2025, care stabilește Regulamentului - cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență și reabilitare psihosocială a copilului și familiei și a Standardelor minime de calitate.²⁶ Cel de-al doilea este Serviciul social „Locuință socială asistată”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 787 din 23.12.2025 care reglementează organizarea și funcționarea serviciului și stabilește Standardele minime de calitate

²⁶ Hotărârea Guvernului nr. 786 din 23.12.2025 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență și reabilitare psihosocială a copilului și familiei și a Standardelor minime de calitate. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=152252&lang=ro

aplicabile.²⁷ Aceste inițiative contribuie la extinderea serviciilor disponibile și la consolidarea sprijinului oferit persoanelor și familiilor aflate în situație de vulnerabilitate.

Totodată, în Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova pentru anul 2025,²⁸ Avocatul Poporului a reiterat că în Moldova sunt 8 instituții rezidențiale, redenumite în Centre de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (CPTPD) aflate în gestiunea și coordonarea Agenției pentru Gestionarea Serviciilor Sociale cu Specializare Înaltă (AGSSÎ).²⁹ Totodată, autoritățile și-au asumat implementarea unor reforme structurale majore, precum reforma sistemului de asistență socială „RESTART”, digitalizarea serviciilor sociale și accelerarea procesului de dezinstituționalizare prin dezvoltarea serviciilor comunitare de tip „Casa Comunitară” și „Locuința Protejată”.

Procesul de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova nu este unul recent, acesta fiind asumat la nivel de politici publice încă din anul 2008, odată cu aprobarea Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pentru anii 2008-2012, care prevedea dezvoltarea serviciilor comunitare ca alternativă la instituționalizare. Ulterior, Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010-2013) și rapoartele de monitorizare a implementării acesteia au reiterat necesitatea reducerii plasamentului de lungă durată în instituții și promovării vieții independente. Un alt cadru dedicat reformei a fost instituit prin Programul național de dezinstituționalizare pentru anii 2018-2026, care a stabilit obiective concrete privind reducerea numărului de rezidenți și dezvoltarea serviciilor de tip locuință protejată și casă comunitară. Acest proces de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități înaintea lent, numărul persoanelor instituționalizate rămânând peste țintele asumate (doar 1-2 rezidenți/per an), iar dezvoltarea serviciilor comunitare alternative nu a reușit să asigure o tranziție efectivă și sustenabilă către viața independentă și incluziunea în comunitate. Mulți rezidenți solicită transferul de la locuința protejată înapoi către CPTPD. În 2025, MMPS nu a inițiat nicio evaluare post-implementare a reformei, fapt ce împiedică identificarea regreselor și a impactului real al acesteia asupra rezidenților.

În vizitele Oficiului Avocatului Poporului și a Consiliului pentru Prevenirea Torturii, au fost identificate neconformități, cum ar fi: condiții materiale neconforme plasamentului îndelungat al rezidenților; lipsa domeniului ocupațional; lipsa instrumentelor de pregătire pentru reintegrarea lor socială; lipsa personalului calificat; lacune normative interne (regulamente interne adaptate – noi fără prezența abordării dreptului și consimțământului rezidentului); reducerea numărului de funcții; introducerea regulilor punitive pentru rezidenți (ex. pentru părăsirea teritoriului instituției, pentru deținerea și utilizarea telefoanelor, comerțul bunurilor personale) și amplificarea climatului epuizant și vulnerabil atât pentru angajați cât și rezidenți. Majoritatea rezidenților chestionați au declarat că au fost împotriva interdicțiilor impuse de AGSSÎ privind ieșirea din Centre, activitatea de muncă a lor în comunitate, gestionarea banilor lor personali. Unii s-au plâns de presiuni și intimidări în cazul depunerii plângerilor către organele ierarhic superioare. Alții au reclamat că se simt în nesiguranță, sunt supuși violenței din ambele părți, calitatea proastă a alimentației, precum și furtul acesteia de către angajați, intimidarea lor de către personalul de conducere, etc. Unele CPTPD au reușit să atragă rezidenții în activități artistice, culturale și chiar au organizat și realizat excursii în afara Centrelor.

²⁷ Hotărârea Guvernului nr. 787 din 23.12.2025 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință socială asistată” și a Standardelor minime de calitate. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=152253&lang=ro

²⁸ Raport anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2025. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-anual-privind-respectarea-drepturilor-si-libertatilor-omului-in-republica-moldova-in-anul-2025/>

²⁹ Harta serviciilor sociale din Republica Moldova. Disponibil la: <https://agssi.md/harta-serviciilor-sociale/servicii-de-plasament-adulti/#a1>

În 2025, în instituțiile rezidențiale au fost înregistrate 33 de decese în rândul rezidenților (bărbați - 22, femei - 11, cu vârste cuprinse între 19-91 ani). Cauze preliminare a deceselor: insuficiență severă cardio-respiratorie, boli oncologice, hepatice, pulmonare și neurologice, complicații post-AVC, polipatologie (combinații multiple de boli somatice și psihice), tuberculoză, maladii oncologice grave, retard sever, demență, schizofrenie, epilepsie, stări medicale agravante, infecții respiratorii, sepsis. Totodată, a fost raportat un caz de omor inter-rezidenți la CPPVPD Cocieri. Cazul este investigat de poliție. În aceeași perioadă, au mai fost raportate: 2 cazuri de atac asupra angajaților - incidente produse în urma unor episoade de agresivitate ale beneficiarilor, personalul fiind nevoit să intervină pentru stoparea conflictelor; 1 caz de tentativă de suicid; 7 cazuri de altercații între rezidenți. În toate situațiile menționate, instituțiile rezidențiale au susținut că personalul a intervenit pentru aplanarea incidentelor și a fost asigurată acordarea asistenței medicale și juridice necesare, conform procedurilor în vigoare. În unele spețe, instituțiile au desfășurat anchete interne cu sancționarea personalului pentru neglijență. Aceste sancțiuni au vizat infirmierele, decât personalul de specialitate/ conducere.

Instituțiile rezidențiale, continuă să manifeste o lipsă a specialiștilor (medical, ocupațional, specializat și infirmier). Deși, în mare parte, personalul existent acoperă necesarul minim de funcționare al instituțiilor, specialiști precum asistenții sociali, medicii generaliști, pedagogii sociali și lucrătorii sociali, care asistă persoanele cu dizabilități în procesul educațional și de incluziune socială, sunt în număr limitat. Mai mult, în unele CPTPD a fost redus numărul plafon de funcții, inclusiv prin diminuarea sau excluderea unor posturi cu responsabilitate profesională sporită, precum medici psihiatri și psihologi, fapt care afectează capacitatea instituțiilor de a asigura evaluarea, suportul psihologic și asistența medicală specializată adecvată beneficiarilor. Instituțiile rezidențiale au raportat că volumul de lucru depășește capacitatea financiară a instituțiilor de a menține unele funcții, care în pofida încercărilor de a fi acoperite, deja de ceva timp rămân neocupate.³⁰ Structura predominantă a personalului din Centrele de plasament reflectă un model insuficient orientat spre intervenții terapeutice și de reabilitare, fapt ce impune reformarea schemei de personal prin consolidarea componentelor de specialitate și a mecanismelor de suport decizional.³¹ Totodată, în contextul reformei RESTART, persistă anumite incertitudini privind măsura în care procesul de reformă a fost suficient de focusat asupra centrelor de plasament, având în vedere că, în cadrul activităților de monitorizare, au fost constatate diverse nereguli și dificultăți ce continuă să afecteze funcționarea acestora.

În vizitele preventive, am evidențiat un set de necesități comune pentru instituțiile rezidențiale, care țin atât de calitatea vieții beneficiarilor, cât și de capacitatea instituțională de a oferi servicii conforme standardelor actuale. Astfel, la nivelul condițiilor de trai, rămâne necesară: reducerea supraaglomerării dormitoarelor, asigurarea spațiului personal și a posibilității de păstrare a bunurilor proprii, precum și adaptarea grupurilor sanitare la nevoile persoanelor cu mobilitate redusă.

³⁰ CPTPD Hîncești: În cadrul Centrului sunt plasate 240 de persoane beneficiare, inclusiv persoane asistate prin servicii sociale conexe. Personalul de îngrijire directă este constituit din 112 infirmiere, care activează în regim de muncă în schimburi (12 ore). Având în vedere concediile legale de odihnă și medicale, precum și necesitatea asigurării continuității îngrijirii 24/24 ore, administrația Centrului a constatat necesitatea suplimentării schemei de personal cu încă 25 de infirmiere. CPTPD Bălți: În instituție activează 237 de angajați raportat la 367 beneficiari, dintre care aproximativ 140 sunt infirmieri implicați în îngrijirea directă a beneficiarilor. Asistența medicală este asigurată de 2 medici generaliști, 1 medic ginecolog și 2 medici psihiatri. Medicii generaliști activează concomitent și în sectorul privat, situație care indică o supraîncărcare profesională și o remunerare insuficientă în sistemul public. Astfel, s-a identificat necesitatea de personal adițional (ex. terapeut, psiholog, pedagog, ergo-terapeut).

³¹ Raport în baza vizitei de monitorizare la Centrul de Plasament Temporar pentru Persoane cu Dizabilități, municipiul Hîncești, efectuate la data de 5 decembrie 2025. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-in-baza-vizitei-de-monitorizare-la-centrul-de-plasament-temporar-pentru-persoane-cu-dizabilitati-municipiul-hincesti-efectuate-la-data-de-5-decembrie-2025/>

Totodată, sunt necesare programe ocupaționale zilnice reale, orientate spre formarea abilităților de viață independentă și spre implicarea beneficiarilor în activități în comunitate, pentru a preveni pasivitatea instituțională și a susține procesul de dezinstituționalizare.³²

Un rol aparte, în evaluarea conformității serviciilor sociale prestate de instituțiile rezidențiale îl are Inspectoratul Social de Stat (ISS). Inspectoratul a reușit să efectueze mai multe evaluări asupra activității CPTPD, în conformitate cu Legea nr. 547 din 25.12.2003 privind asistența socială și cadrulul normativ aferent. Evaluările au vizat respectarea drepturilor persoanelor beneficiare, calitatea serviciilor sociale prestate, capacitatea instituțională a prestatorilor de servicii sociale, precum și conformitatea activității acestora cu standardele de calitate aplicabile serviciilor sociale pentru persoanele cu dizabilități. Totuși, Avocatul Poporului a încurajat ISS să păstreze loialitatea față de bunele standarde și calitate înaltă a serviciilor prestate de către instituțiile inspectate. Mai mult, deși evaluările raportate tind să fie alienate criteriilor individuale identificate și elaborate, acestea urmează a fi îmbunătățite și ajustate la noile tendințe de gestionare a CPTPD (ex. prevederile Convențiilor ONU, observațiile generale ale Comitetului CRPD, Ghidurile ONU specifice procesului de dezinstituționalizare, Standardele CPT și altele).³³

În 2025, cu suportul UNICEF și UNHCR, Oficiul Avocatului Poporului a elaborat Raportul tematic privind impactul reformei sistemului de asistență socială asupra drepturilor persoanelor vulnerabile, inclusiv asupra copiilor, solicitanților de azil, beneficiarilor de protecție internațională și protecție temporară.³⁴

Datele analizate în raportul tematic evidențiază progrese notabile în consolidarea sistemului de protecție a copilului, în special prin reducerea numărului de copii aflați în instituții rezidențiale și orientarea tot mai accentuată către servicii de tip familial. De asemenea, datele relevă îmbunătățirea mecanismelor de sprijin financiar pentru familii și copii vulnerabili. S-a punctat ca progres și creșterea numărului de angajați a 2 categorii noi de specialiști în sistemul de asistență socială, care au permis să avem intervenții focusate pentru a crește accesul la servicii sociale pentru familiile cu copii aflate în dificultate, copii în situații de risc, precum și pentru victimele violenței în familie:

- + 201 de specialiști pentru protecția drepturilor copiilor din 215 unități aprobate. Până la implementarea reformei în toată țara erau doar 46.
- + 43 de specialiști în domeniul violenței în familie și al reabilitării victimelor infracțiunilor.

Numărul asistenților parentali profesioniști a crescut de la 426,75 unități, înainte de reforma RESTART, la 443 unități, în 2025.

Studiul mai arată că, deși reforma RESTART este percepută ca îmbunătățind accesibilitatea serviciilor pentru copii și familii, realitatea din teren reflectă un sistem care încă se confruntă cu: *bariere teritoriale semnificative; deficit de informație și coordonare; proceduri birocratice complexe; insuficiența serviciilor adaptate familiilor cu copii cu dizabilități*. O problemă majoră pentru Republica Moldova, la moment, este insuficiența alocărilor bugetare pentru serviciul Asistență personală, listele de așteptare pentru acest serviciu continuând să existe, respectiv serviciul nu acoperă toate necesitățile copiilor cu dizabilități și ale familiilor acestora.

³² Raport în baza vizitei preventive la Centrul de Plasament Temporar pentru Persoane cu Dizabilități, municipiul Orhei, efectuat la data de 29 mai 2025. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-in-baza-vizitei-preventive-la-centrul-de-plasament-temporar-pentru-persoane-cu-dizabilitati-municipiul-orhei-efectuate-la-data-de-29-mai-2025/>

³³ Raport în baza vizitei preventive la Centrul de Plasament Temporar pentru Persoane cu Dizabilități (adulte) din municipiul Bălți, efectuat la data de 11 iunie 2025. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-in-baza-vizitei-preventive-la-centrul-de-plasament-temporar-pentru-persoane-cu-dizabilitati-adulte-din-municipiul-balti-efectuate-la-data-de-11-iunie-2025/>

³⁴ Raport tematic "Impactul reformei sistemului de asistență socială asupra drepturilor persoanelor vulnerabile, inclusiv asupra copiilor, solicitanților de azil, beneficiarilor de protecție internațională și protecție temporară". Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-tematic-impactul-reformei-sistemului-de-asistenta-sociala-asupra-drepturilor-persoanelor-vulnerabile-inclusiv-asupra-copii-solicitantilor-de-azil-beneficiarilor-de-protectie-internationala/>

Totodată, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a menționat în Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului din Republica Moldova în 2025,³⁵ că numărul de cazuri active ce vizează protecția copilului a înregistrat o creștere remarcabilă, de 8,9 ori: de la 2.726 cazuri cu Plan Individual de Asistență în 2024 la 23.417 cazuri în 2025. Această evoluție reflectă atât sporirea capacității de identificare și monitorizare a situațiilor de risc, cât și extinderea responsabilităților ATAS-urilor în gestionarea intervențiilor complexe. În paralel, accesul la servicii al copiilor victime sau martori ai infracțiunilor a fost îmbunătățit prin funcționarea, începând cu martie 2022, a primului Centru Barnahus Nord, model de asistență integrată care va fi extins în 2026 în regiunile Sud și Centru. La fel, Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului din Republica Moldova în 2025 evidențiază scăderea constantă a numărului de copii în instituții rezidențiale, creșterea numărului de copii plasați în servicii de tip familial și majorarea investițiilor externe pentru copii strămutați din Ucraina. Această dinamică confirmă orientarea sistemului spre servicii comunitare, prevenție și sprijin țintit pentru categoriile cele mai vulnerabile.³⁶

Potrivit datelor statistice ale Biroului Național de Statistică, la 1 ianuarie 2024, numărul copiilor cu dizabilități în Republica Moldova a constituit 11,4 mii copii cu vârsta de 0-17 ani. Persoanele cu dizabilități au reprezentat 6,7% din populația cu reședință obișnuită, iar copiii cu dizabilități au constituit 2,2% din numărul total al copiilor cu reședință obișnuită în Republica Moldova.³⁷

Copiii recunoscuți cu dizabilitate primară sunt preponderent din mediul rural și au ca și cauză principală a dizabilității tulburările mentale și malformațiile congenitale. În anul 2024, au fost recunoscuți cu dizabilitate primară (caz nou) 1,6 mii copii în vârstă de 0-17 ani, 56,3% din aceștia fiind din mediul rural. Fiecare al cincilea copil recunoscut cu dizabilitate avea vârsta de 0-2 ani (18,3%), aproape fiecare al treilea avea vârstă cuprinsă între 3-6 ani (35,2%), iar 42,7% aveau vârsta de 7-15 ani și 3,8% vârsta de 16-17 ani. Cauzele predominante ale dizabilității primare rămân a fi tulburările mentale și de comportament (46,3%), malformațiile congenitale, deformațiile și anomaliile cromozomiale (17,0%) și bolile sistemului nervos (11,3%).³⁸

Ombudsmanul copilului menționează că, serviciile de asistență și suport pentru copii cu dizabilități sunt dispersate deoarece sunt oferite de prestatori diferiți, finanțate în moduri diferite și prestate în locații diferite. În cazul prestării serviciilor medicale, de recuperare, sociale și educaționale pentru copii cu dizabilități, diferența majoră este între îngrijirea neoficială oferită de familie și persoane de suport și serviciile oficiale, furnizate de stat și organizațiile societății civile. O problemă majoră pentru Republica Moldova, la moment, este insuficiența alocărilor bugetare pentru serviciul Asistență personală, listele de așteptare pentru acest serviciu continuând să existe, respectiv serviciul nu acoperă toate necesitățile copiilor cu dizabilități și familiilor acestora.

O cauză examinată de Oficiul Avocatului Poporului a vizat măsurile adoptate de autoritățile municipale din Chișinău la finalul anului 2023 începutul anului 2024, au afectat grav activitatea asistenților personali și realizarea drepturilor persoanelor asistate. Astfel, unii dintre asistenții personali au fost concediați, iar alora li s-a modificat normarea muncii, fiind trecuți de la o unitate întregă la un program redus de 0,5 unități. În urma emiterii Deciziei nr. 7 din 29.12.2023 a Comisiei pentru Situații Excepționale a municipiului Chișinău, Avocatul Poporului și Avocatul Poporului pentru

³⁵ Raport anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2025. Pag.187. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-anual-privind-respectarea-drepturilor-si-libertatilor-omului-in-republica-moldova-in-anul-2025/>

³⁶ *Ibidem*, pag 187.

³⁷ Biroul Național de Statistică, Persoanele cu dizabilități în Republica Moldova în anul 2023. Disponibil la: https://statistica.gov.md/ro/persoanele-cu-dizabilitati-in-republica-moldova-in-anul-2023-9460_61550.html

³⁸ Biroul Național de Statistică, Situația copiilor în Republica Moldova în anul 2024. Disponibil la: https://statistica.gov.md/ro/situatia-copii-in-republica-moldova-in-anul-2024-9578_61802.html

drepturile copilului au acționat din oficiu³⁹ și au examinat numeroase cereri parvenite de la mai multe grupuri de beneficiari ai Serviciului social „Asistență personală” din mun. Chișinău, inclusiv asistenți personali, rude ale persoanelor cu dizabilități, asociații obștești, care au invocat pe de o parte încălcarea dreptului la muncă, iar pe de altă parte lezarea dreptului la asistență și protecție socială, în special privirea de asistență personală ca urmare a emiterii Deciziei Comisiei pentru Situații Excepționale a mun. Chișinău, nr. 7 din 29.12.2023 și a actelor ce derivă din ea, inclusiv și actelor individuale emise pe fiecare caz aparte. Primăria municipiului Chișinău intenționase să nu prelungească contractele individuale de muncă ale asistenților personali, lăsând fără sprijin sute de persoane cu dizabilități severe, în pofida dreptului lor legal garantat la asistența personală.

În acest sens, la 31 ianuarie 2024 Ombudsmanii au emis și expediat un Aviz⁴⁰ către președintele Comisiei pentru Situații Excepționale a mun. Chișinău, prin care au formulat recomandări privind repunerii imediate în dreptul la asistență și protecție socială, muncă a tuturor persoanelor vizate, respectării principiului interesului superior al copilului și a dreptului la viață, supraviețuire și dezvoltare. Avizul a fost expediat spre informare și Președintelui Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, Prim-ministrul Republicii Moldova, în situația în care potrivit Regulamentului Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1340 din 04.12.2001,⁴¹ Comisia pentru Situații Excepționale are dreptul să controleze lucrul comisiilor pentru situații excepționale ale organelor administrației publice centrale și locale și să examineze în ședințele sale rapoartele conducătorilor acestor comisii. Ulterior, în aprilie 2024, Guvernul a intervenit prin Hotărârea nr. 271 din 17.04.2024 cu privire la modificarea unor acte normative (privind instituirea Serviciului social „Asistență personală” cu specializare înaltă în cadrul Agenției pentru Gestionarea Serviciilor Sociale cu Specializare Înaltă).⁴² Ca urmare, aproximativ 1.600 de asistenți personali au fost preluați de o agenție specializată de stat, fiind asigurată continuitatea sprijinului pentru persoanele cu dizabilități severe. Deși resursele ar fi trebuit să provină de la nivel local, stabilizarea serviciului a fost garantată prin alocări excepționale de la bugetul de stat. Totodată, prin Recomandarea 1.5.10 din Raport anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2025, Avocatul Poporului a recomandat MMPS să inițieze revizuirea urgentă a politicii de salarizare în asistența socială, întrucât nivelul actual al remunerației nu reflectă complexitatea muncii și perpetuează deficitul cronic de personal.

Concluzie privind posibilitatea acceptării articolului 14§1: Deși Republica Moldova continuă să se confrunte cu dificultăți în asigurarea accesului efectiv la servicii sociale pentru toate persoanele care au nevoie de acestea, reformele legislative și instituționale realizate în perioada 2024–2025 demonstrează existența unui cadru normativ și a unei voințe instituționale orientate spre dezvoltarea serviciilor sociale comunitare. În acest context, Oficiul Avocatului Poporului consideră că acceptarea Articolului 14§1 din Carta Socială Europeană Revizuită este posibilă, cu condiția consolidării serviciului de Asistență personală, asigurării continuității serviciilor sociale esențiale și accelerării procesului de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități și asigurarea unor resurse umane și financiare suficiente pentru funcționarea eficientă a sistemului.

³⁹ Preocupările Avocaților Poporului privind decizia municipalității Chișinău de a stopa finanțarea claselor cu program prelungit în instituțiile de învățământ general și a serviciului de asistență personală. Disponibil la: <https://ombudsman.md/sesizarea-avocatur-poporului-legata-de-decizia-municipalitatii-chisinau-de-a-stopa-finantarea-claselor-cu-program-prelungit-in-institutiile-de-invatamant-general-si-a-serviciului-de-asistenta-person/>

⁴⁰ Avizul din 31.01.2024 privind repunerea imediată în drepturi expediat CSE Chișinău. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/avizul-din-31-01-2024-privind-repunerea-imediat-in-drepturi-expediat-cse-chisinau/>

⁴¹ Hotărârea nr. 1340 din 04-12-2001 cu privire la Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146231&lang=ro

⁴² Hotărârea nr. 271 din 17.04.2024 cu privire la modificarea unor acte normative (privind instituirea Serviciului social „Asistență personală” cu specializare înaltă în cadrul Agenției pentru Gestionarea Serviciilor Sociale cu Specializare Înaltă). Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142867&lang=ro

Articolul 14§2 Dreptul de a beneficia de servicii sociale

În vederea exercitării efective a dreptului de a beneficia de servicii sociale, părțile se angajează:

2. să încurajeze participarea indivizilor și a organizațiilor benevole sau a altor organizații la crearea sau la menținerea acestor servicii.

În raportul Statului se menționează că organizațiile societăți civile sunt încurajate să participe la furnizarea serviciilor sociale prin intermediul mecanismelor de finanțare și de achiziție a serviciilor. Totodată, în raportul Statului sunt prezentate exemple de cooperare cu organizațiile societății civile și cu partenerii de dezvoltare în domeniul serviciilor sociale, inclusiv în prevenirea și combaterea violenței domestice și a violenței împotriva femeilor.

Un exemplu relevant îl constituie serviciul gratuit de asistență telefonică pentru victimele violenței domestice și ale violenței împotriva femeilor – Linia telefonică pentru femei și fete (08008 8008), gestionată de organizația neguvernamentală „La Strada” și achiziționată de stat în vederea asigurării accesului continuu la servicii specializate. Serviciul este gratuit, anonim și confidențial, disponibil 24 de ore din 24, oferind consiliere în limbile română, rusă și engleză, precum și suport prin chat online, inclusiv pentru persoanele cu deficiențe de auz. Aceste exemple demonstrează că autoritățile recunosc rolul organizațiilor societății civile în asigurarea serviciilor sociale și promovează implicarea acestora în implementarea politicilor sociale destinate persoanelor aflate în situații de vulnerabilitate.

Oficiul Avocatului Poporului apreciază că existența unor mecanisme de cooperare între autoritățile publice și organizațiile societății civile reprezintă un element important pentru realizarea obligațiilor prevăzute de articolul 14§2 din Carta Socială Europeană (revizuită). Totodată, considerăm necesară consolidarea unui dialog permanent, deschis și instituționalizat între autoritățile publice și organizațiile societății civile, bazat pe transparență, încredere reciprocă și participare efectivă. În acest sens, consultările publice trebuie organizate într-un mod transparent și incluziv, cu respectarea unor termene rezonabile, astfel încât organizațiile societății civile și ceilalți actori interesați să poată contribui în mod real la elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea politicilor și serviciilor sociale. Un dialog constant și constructiv între autoritățile publice și societatea civilă contribuie la dezvoltarea unor servicii sociale mai accesibile, mai eficiente și mai bine adaptate nevoilor beneficiarilor.

Concluzie privind posibilitatea acceptării articolului 14§2: Având în vedere informațiile prezentate de Stat, existența mecanismelor prin care autoritățile publice cooperează cu organizațiile societății civile și finanțează serviciile sociale prestate de acestea, precum și exemplele de bune practici prezentate în raportul statului, **Oficiul Avocatului Poporului consideră posibilă acceptarea articolului 14§2**, întrucât cadrul normativ și practicile existente demonstrează că Statul încurajează participarea organizațiilor societății civile la crearea și menținerea serviciilor sociale. Totodată, se recomandă consolidarea în continuare a dialogului instituțional dintre autoritățile publice și societatea civilă și asigurarea unor mecanisme de consultare publică efective, transparente și participative, care să permită implicarea reală a tuturor actorilor relevanți în dezvoltarea, furnizarea și evaluarea serviciilor sociale, în conformitate cu cerințele Cartei Sociale Europene (revizuite).

Articolul 19§12 Dreptul lucrătorilor migranți și al familiilor lor la protecție și asistență (facilitarea învățării limbii materne a lucrătorului migrant de către copiii acestuia)

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului lucrătorilor migranți și al familiilor lor la protecție și asistență pe teritoriul oricărei alte părți, părțile se angajează:

12. să favorizeze și să faciliteze, în măsura în care este posibil, învățarea limbii materne a lucrătorului migrant de către copiii acestuia.

Din perspectiva drepturilor copilului, acest articol trebuie analizat în corelație cu Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, care recunoaște dreptul copilului la păstrarea identității sale, inclusiv a identității culturale și lingvistice. Articolul 30 al Convenției consacra dreptul copiilor aparținând minorităților etnice, religioase sau lingvistice de a-și folosi propria limbă în comun cu alți membri ai grupului său, iar articolul 29 alin. 1 lit. c) stabilește că educarea copilului trebuie să fie în spiritul respectului față de limba sa, de identitatea și valorile sale culturale, față de valorile naționale ale țării în care acesta locuiește, ale țării de origine, precum și față de civilizații diferite de a sa.

În raportul Statului prezentat în cadrul procedurii de examinare a prevederilor neacceptate ale Cartei Sociale Europene (revizuite), autoritățile Republicii Moldova au evidențiat măsurile adoptate pentru integrarea copiilor străini și refugiați în sistemul educațional național. Raportul face referire la accesul copiilor refugiați la instituțiile de învățământ, la măsurile de sprijin implementate în contextul afluxului de persoane strămutate din Ucraina și la eforturile depuse pentru facilitarea incluziunii educaționale.

Ombudsmanul Copilului apreciază deschiderea manifestată de autoritățile Republicii Moldova în procesul de integrare a copiilor refugiați și migranți în sistemul educațional. În special după declanșarea războiului din Ucraina, sistemul educațional național a fost supus unei presiuni considerabile, iar autoritățile au depus eforturi importante pentru a asigura accesul copiilor refugiați la educație. Cu toate acestea, obligațiile prevăzute de art. 19 §12 depășesc simpla asigurare a accesului la școală și presupun existența unor măsuri care să sprijine menținerea identității lingvistice și culturale a copiilor migranți.

În prezent, cadrul normativ al Republicii Moldova garantează accesul nediscriminatoriu la educație pentru copiii străini și pentru copiii beneficiari ai diferitelor forme de protecție internațională. Totuși, nu există un sistem dezvoltat și instituționalizat destinat sprijinirii învățării limbii materne a copiilor migranților sau refugiaților proveniți din alte state. În practică, menținerea competențelor lingvistice în limba maternă depinde în mare măsură de eforturile familiei, de inițiativele comunitare sau de proiectele implementate de organizații internaționale și neguvernamentale.

Experiența ultimilor ani a demonstrat că integrarea educațională a copiilor refugiați poate fi afectată de bariere lingvistice semnificative. Pentru mulți copii refugiați din Ucraina și pentru alți copii migranți, dificultățile de comunicare au reprezentat un obstacol important în procesul de adaptare școlară. În aceste condiții, accentul autorităților a fost pus în principal pe învățarea limbii române și pe facilitarea accesului la curriculumul național. Cu toate acestea, este important de menționat că începând din 2024, în Gimnaziul „Taras Șevcenco” din Chișinău, au fost instituite mai multe clase cu predare în limba ucraineană. În prezent, la Gimnaziul „Taras Șevcenco” activează opt clase cu

predare în limba ucraineană, în care sunt încadrați 180 de elevi. Aici studiază și 339 de elevi refugiați ucraineni, dintr-un total de 401 elevi.

În concluzie, Ombudsmanul Copilului apreciază că Republica Moldova a realizat progrese importante în asigurarea accesului copiilor străini, refugiați și beneficiari ai diferitelor forme de protecție internațională la sistemul național de educație și a demonstrat, în special în contextul aflului de persoane strămutate din Ucraina, capacitatea de a răspunde prompt necesităților educaționale ale acestora. Totuși, acceptarea art. 19§12 al Cartei Sociale Europene (revizuite) presupune existența unor măsuri mai consistente și sustenabile orientate spre sprijinirea menținerii identității lingvistice și culturale a copiilor migranți, inclusiv prin dezvoltarea unor mecanisme instituționalizate care să faciliteze învățarea și utilizarea limbii materne. Din perspectiva drepturilor copilului, cadrul normativ existent oferă premise favorabile pentru acceptarea acestei prevederi, însă sunt necesare măsuri suplimentare pentru dezvoltarea unor politici educaționale incluzive și a unor instrumente practice care să permită realizarea efectivă a dreptului copiilor migranți de a-și păstra și dezvolta identitatea lingvistică și culturală.

Articolul 23 Dreptul persoanelor în vârstnice la protecție socială

În vederea exercitării efective a dreptului persoanelor vârstnice la protecție socială, părțile se angajează să ia sau să promoveze fie direct, fie în cooperare cu organizațiile publice sau private măsuri adecvate, destinate, în special:

- *Să permită persoanelor vârstnice să rămână membri deplin ai societății cât mai mult timp posibil, prin intermediul:*
 - a) *Unor resurse suficiente care să le permită să ducă o existență decentă și să practice activ la viața publică, socială și culturală;*
 - b) *Difuzării informațiilor privind serviciile și facilitățile disponibile pentru persoanele vârstnice și posibilitățile lor de a recurge la acestea;*
- *Să permită persoanelor vârstnice să aleagă liber propriul stil de viață și să ducă o existență independentă în mediul lor obișnuit atât timp cât dorește și cât acest lucru este posibil prin:*
 - a) *Punerea la dispoziție a unor locuințe corespunzătoare nevoilor acestora și stării lor de sănătate sau sprijin adecvat în vederea amenajării locuinței;*
 - b) *Îngrijirea sănătății și servicii pe care starea acestora le impune;*
- *Să garanteze persoanelor vârstnice care trăiesc în instituții asistență corespunzătoare în privința vieții private și participarea la determinarea condițiilor de viață în instituției.*

În Raportul Statului sunt abordate diverse politici și programe destinate îmbătrâniri active și sănătății, prezentând informații privind Strategia națională de sănătate „Sănătate 2030” (Hotărârea nr. 387 din 14.06.2023)⁴³ care setează repere pentru dezvoltarea durabilă a sectorului de sănătate din Republica Moldova, iar prioritățile stabilite direcționează eforturile pentru realizarea unor transformări structurale, care să îmbunătățească sănătatea publică, eficiența și reziliența sistemului de sănătate, garantând totodată accesul echitabil la servicii de calitate.

⁴³Hotărârea nr. 387 din 14.06.2023 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de sănătate „Sănătatea 2030”. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138493&lang=ro

La fel, raportul Statului reflectă date despre Programul privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027 (Hotărârea nr. 434 din 28.06.2023)⁴⁴, a cărui elaborare este determinată de necesitatea consolidării eforturilor tuturor actorilor în vederea promovării politicilor care să răspundă nevoilor unei populații îmbătrânite. În acest context, prioritățile de politici vizează domenii precum: sănătatea, educația, piața muncii, cultura, participarea, protecția socială și altele.

La fel, în raportul național este descrisă inițiativa „Universitatea pentru Vârsta a Treia”, care oferă persoanelor vârstnice cursuri de utilizare a calculatorului, limbi străine, educație juridică și promovare a sănătății. De asemenea, raportul conține date demografice privind procesul de îmbătrânire a populației, informații referitoare la sistemul de pensii și o prezentare generală a serviciilor sociale destinate persoanelor vârstnice. Totodată, în raport este confirmată accelerarea procesului de îmbătrânire demografică în Republica Moldova. Numărul persoanelor cu vârsta de 60 de ani și peste a crescut de la aproximativ 584.000 la începutul anului 2021⁴⁵ la 616.500 în anul 2025, ceea ce reprezintă circa 26% din populația totală. Această evoluție demografică evidențiază necesitatea consolidării și implementării unor politici publice sustenabile, integrate și bazate pe drepturile omului, care să răspundă în mod adecvat nevoilor tot mai complexe ale persoanelor vârstnice.

În același timp, în Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova din 2025,⁴⁶ Avocatul Poporului relevă că, în decembrie 2025, a fost aprobat un pachet de 14 Hotărâri de Guvern privind organizarea eficientă și modernizarea serviciilor sociale. Principalele măsuri ale acestor hotărâri constă în crearea și reglementarea de noi servicii sociale (ex. servicii de asistență și reabilitare psihosocială pentru copii și familii; locuințe sociale asistate pentru tineri fără ocrotire părintească). Un alt scop al hotărârilor este modernizarea și actualizarea cadrului normativ privind servicii sociale pentru copii, persoane vârstnice, persoane cu dizabilități și alți beneficiari vulnerabili. Rolul final este armonizarea legislației serviciilor sociale cu standardele UE și adaptarea la bune practici europene, asigurând acces mai bun, calitate și eficiență.

În mod special, Ombudsmanul a examinat proiectul de regulament privind activitatea serviciului social de sprijin alimentar⁴⁷, prin intermediul căruia persoanele vulnerabile pot beneficia de servicii de alimentație gratuite. În funcție de situația concretă, aceste servicii pot fi acordate și persoanelor care pot achita parțial sau integral costul acestora. De asemenea, Avocatul Poporului s-a expus asupra reglementării serviciului de spălătorie socială,⁴⁸ care completează gama serviciilor sociale destinate persoanelor aflate în situații de vulnerabilitate și contribuie la promovarea incluziunii sociale a acestora.

În vederea consolidării sistemului de protecție socială, în anul 2025 pensiile au fost indexate cu 10% față de 6% în 2024, iar în conformitate cu Hotărârea din 25 martie 2026⁴⁹ cu privire la indexarea și majorarea prestațiilor sociale, începând cu 1 aprilie 2026 acestea se indexează cu coeficientul indexării 6,84%. **Totodată, cuantumul pensiei minime pentru limită de vârstă în 2025**

⁴⁴Hotărârea nr. 434 din 28.06.2023 cu privire la aprobarea Programului privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138059&lang=ro

⁴⁵ Vârstnicii în Republica Moldova în anul 2020. Disponibil la: https://statistica.gov.md/ro/varstnicii-in-republica-moldova-in-anul-2020-9578_3489.html

⁴⁶ Raport anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2025. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-anual-privind-respectarea-drepturilor-si-libertatilor-omului-in-republica-moldova-in-anul-2025/>

⁴⁷ Hotărârea nr. 794 din 23.12.2025 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social de sprijin alimentar și a Standardelor minime de calitate. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=152279&lang=ro

⁴⁸ Hotărârea nr. 833 din 29.12.2025 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social spălătorie socială și a Standardelor minime de calitate. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=152381&lang=ro

⁴⁹ Hotărârea din 25 martie 2026 cu privire la indexarea și majorarea prestațiilor sociale. Disponibil la: https://gov.md/sites/default/files/media/documents/sedinte-de-guvern/2026-03/NU-221-MMPS-2026_1.pdf

constituie **3 055, 65 lei** (\approx 52 euro)⁵⁰ și în 2026 constituie **3 264,66 lei** (\approx 162 euro),⁵¹ ceea ce reflectă o creștere de **209,01 lei (aproximativ 10 euro)**. În anul 2025, valoarea medie a pensiei pentru limita de vârstă la nivel național era de **3 983,85 lei** (\approx 198 euro), iar decalajul de gen continuă să fie semnificativ, un bărbat pensionar primește în medie **4 469,04 lei** (\approx 222 euro) lunar, în timp ce o femeie primește în medie **3 740,20 lei** (\approx 186 euro).⁵² Cu toate acestea, nivelul pensiilor continuă să ridice semne de întrebare din perspectiva asigurării unui nivel de trai decent. Deși pensia medie pentru limită de vârstă în anul 2025 a constituit **3 983,85 lei** (\approx 198 euro), aceasta este cu aproximativ **1 140 lei** (\approx 57 euro) mai mică decât cheltuielile medii lunare de consum per persoană, care au fost de **5 122,4 lei** (\approx 254 euro)⁵³. Această diferență indică faptul că veniturile din pensie nu acoperă costurile medii necesare pentru satisfacerea nevoilor de bază ale unei persoane, ceea ce afectează capacitatea persoanelor vârstnice de a asigura un nivel de trai decent.

În Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova pentru anul 2025, Avocatul Poporului, prin **Recomandarea nr. 1.5.2 a îndemnat MMPS să depună eforturi pentru revizuirea cuantumului pensiilor și al prestațiilor sociale, astfel încât acestea să asigure un trai decent, în special pentru pensionari, persoanele cu dizabilități și familiile vulnerabile. Totodată, s-a recomandat elaborarea unei evaluări cuprinzătoare a formulei de indexare a pensiilor și prestațiilor sociale, astfel încât ajustările anuale să reflecte nu doar evoluția economică, ci și inflația reală și valoarea minimumului de existență, diferențiat în funcție de mediul de trai.**

Totodată, în vizitele de monitorizare ale Oficiului Avocatului Poporului în instituțiile rezidențiale au evidențiat deficiențe persistente privind condițiile de trai, lipsa personalului specializat și a programelor de dezvoltare a autonomiei beneficiarilor. De asemenea, au fost constatate restricții nejustificate privind libertatea de mișcare și alte practici care afectează drepturile persoanelor instituționalizate.

De asemenea, raportul tematic al Oficiului Avocatului Poporului privind „Impactul reformei sistemului de asistență socială asupra drepturilor persoanelor vulnerabile, inclusiv asupra copiilor, solicitanților de azil, beneficiarilor de protecție internațională și protecție temporară”⁵⁴ se constată că, deși reforma a generat progrese instituționale, persistă diferențe semnificative între mediul urban și rural în ceea ce privește disponibilitatea și accesul la serviciile sociale. Lipsa unui pachet minim național standardizat afectează disproporționat vârstnicii din localitățile rurale.

În acest context, persoanele vârstnice suportă frecvent costuri suplimentare, adesea imprevizibile, ceea ce amplifică vulnerabilitatea lor economică. În consecință, nivelul prestațiilor sociale rămâne insuficient pentru asigurarea unui trai decent, fiind necesare măsuri suplimentare de sprijin pentru persoanele vârstnice. Programul „Ajutor la Contor” a continuat să ofere compensații

⁵⁰ Hotărârea din 2025 cu privire la indexarea și majorarea prestațiilor sociale. Disponibil la:

https://old.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu-176-mmeps-2025_0.pdf

⁵¹ Hotărârea din 25 martie 2026 cu privire la indexarea și majorarea prestațiilor sociale. Disponibil la:

https://gov.md/sites/default/files/media/documents/sedinte-de-guvern/2026-03/NU-221-MMPS-2026_1.pdf

⁵² Banca de date statistice. Mărimea medie a pensiei pentru limita de vârstă, la 1 ianuarie pe Raioane/Regiuni, Ani și Sexe. Disponibil la:

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_09%20PRO/PRO011700reg.px/table/tableViewLayout2/

⁵³ Biroul național d Statistică. Cheltuieli de consum medii lunare pe o persoana pe Ani, Destinație cheltuielilor, Medii, Trimestre și Unitatea de măsură. Disponibil la:

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV020/NIV02010_0.px/table/tableViewLayout2/

⁵⁴ Raport tematic: Impactul reformei sistemului de asistență socială asupra drepturilor persoanelor vulnerabile, inclusiv asupra copiilor, solicitanților de azil, beneficiarilor de protecție internațională și protecție temporară. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-tematic-impactul-reformei-sistemului-de-asistenta-sociala-asupra-drepturilor-persoanelor-vulnerabile-inclusiv-asupra-copiilor-solicitantilor-de-azil-beneficiarilor-de-protectie-internationa/>

pentru cheltuielile energetice unui număr mare de cetățeni, însă au persistat probleme de eligibilitate și excludere a unor familii aflate în situații similare de vulnerabilitate.

Cazuistica OAP: În scopul perfecționării mecanismului de acordare a **dreptului de călătorie gratuit în transportul public municipal** pentru toți pensionarii beneficiari de pensie pentru limită de vârstă cu domiciliul stabilit legal în mun. Chișinău, indiferent de statul plătitor al pensiei, Avocatul Poporului a înaintat o propunere în acest sens Consiliului municipal Chișinău, precum și autorității executive. Prin scrisoarea de răspuns recepționată, s-a constatat lipsa intenției autorităților de a întreprinde măsuri pozitive în favoarea pensionarilor menționați, confirmându-se, de fapt, menținerea practicii prin care acestora nu li se recunoaște dreptul la călătorie gratuită în transportul public municipal. Totodată, autoritățile locale nu au sesizat problema și faptul că în situația persoanelor vârstnice nevoia individuală este principalul criteriu de eligibilitate, fără nici o cerință de afiliere la un sistem de securitate socială destinat să acopere un risc specific, sau nici o cerință de activitate profesională sau de plată a contribuțiilor.

Concluzie privind posibilitatea acceptării articolului 23: Oficiul Avocatului Poporului constată că sistemul de protecție socială destinat persoanele vârstnice a înregistrat anumite progrese în ultimii ani. Pensia a fost indexată cu 6% - în 2024, cu 10% - 2025 și cu 6,84% - în 2026. Totodată, pensia medie pentru limita de vârstă a crescut de la 2 777,86 lei (≈ 138 euro) în anul 2024 la 3 264,66 lei (≈ 162 euro) în anul 2026, ceea ce reprezintă o majorare de aproximativ 17,5%. Cu toate acestea, nivelul pensiilor rămâne insuficient pentru asigurarea unui trai decent. În anul 2025, pensia medie pentru limită de vârstă a fost de 3 983,85 lei (≈ 198 euro), fiind inferioară cheltuielilor medii lunare de consum per persoană, de 5 122,4 lei (≈ 254 euro), ceea ce indică un decalaj semnificativ între venituri și costul vieții. **În aceste condiții, Oficiul Avocatului Poporului constată că acceptarea articolului 23 nu ar fi posibilă la această etapă**, deși au fost înregistrate anumite realizări, persistă deficiențe privind adecvarea pensiilor, inegalitățile de gen și disparitățile regionale în accesul la servicii sociale, iar datele disponibile nu permit o evaluare completă a conformității cu cerințele articolului. Prin urmare, înainte de acceptarea acestei dispoziții, sunt necesare măsuri suplimentare, inclusiv a unui mecanism de indexare a pensiilor corelat cu costul real al vieții și a unor politici de reducere a inegalităților teritoriale și de gen.

Articolul 27§1 Dreptul lucrătorilor cu responsabilități familiale la egalitate de șanse și la egalitate de tratament

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la egalitate de șanse și de tratament între lucrătorii celor două sexe cu responsabilități familiale și între acești lucrători și ceilalți lucrători, părțile se angajează:

1. *Să ia măsuri adecvate:*
 - a) *Pentru a permite lucrătorilor cu responsabilități familiale să între și să rămână în viața activă sau să revină la aceasta după absență datorată acestor responsabilități, inclusiv măsuri în domeniul orientării și formării profesionale;*
 - b) *Pentru a ține seama de nevoile acestora în ceea ce privește condițiile de angajare și de securitate socială;*

c) Pentru dezvoltarea sau promovarea serviciilor publice ori private, în special a serviciilor preșcolare de zi și a altor modalități de îngrijire;

Deși Republica Moldova nu a acceptat Articolul 27§1 din Carta Socială Europeană Revizuită, în ultimii ani au fost întreprinse mai multe măsuri legislative care contribuie la apropierea cadrului național de standardele prevăzute de acest articol.

În acest context, prin Legea nr. 46 din 10 martie 2022 pentru modificarea unor acte normative⁵⁵ a fost introduse modificări în Codul muncii al Republicii Moldova nr. 154 din 28.03.2003⁵⁶ prin completarea articolul 10 alin (1) lit. c¹ care prevede că „Angajatorul are dreptul să ofere salarii care au copii cu vârsta de până la 3 ani servicii de îngrijire a acestora.” și introducerea în Codul muncii art. 252² Servicii de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani. „În vederea asigurării reconcilierii vieții profesionale cu cea de familie, angajatorul poate oferi salarii servicii de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani, conform cadrului normativ aprobat de Guvern.” Aceste prevederi sunt menționate și în Hotărâri nr. 572 din 02.08.2023 pentru aprobarea Regulamentelor cu privire la organizarea și funcționarea serviciilor alternative de îngrijire a copiilor⁵⁷. La fel, în temeiul legii nr. 367 din 2022 cu privire la serviciile alternative de îngrijirea copiilor, prezenta lege stabilește cadrul normativ de creare, organizare și funcționare a serviciilor alternative de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani, precum și anumite particularități ale regimului juridic privind inițierea și desfășurarea acestor activități pe teritoriul Republicii Moldova. Aceste modificări reprezintă un progres în dezvoltarea mecanismelor de conciliere a vieții profesionale și familiale, contribuind la reducerea obstacolelor cu care se confruntă părinții, în special femeile, la participarea pe piața muncii.

Drept urmare, a fost inițiat un proiect pentru dezvoltarea serviciilor publice de creșe din țară, în cadrul Programului Național „Servicii de creșe publice - Părinți angajați, copii la creșe”, scopul programului este extinderea serviciilor de creșă pentru copiii cu vârsta de până la 3 ani, ceea ce va spori considerabil accesul la servicii de îngrijire timpurie pe întreg teritoriul țării. Serviciile de îngrijire timpurie permit revenirea mai devreme a mamelor în câmpul muncii. În Republica Moldova, rata de ocupare a femeilor cu copii mici între 0-6 ani a crescut de la 39,4% în 2019, la 50,7% în 2024. Prin implementarea acestor proiecte urmează să fie create sau reabilitate 155 grupe noi de creșă, de care vor beneficia peste 3 100 de copii. Totodată, investițiile vor sprijini aproximativ 6 000 de părinți, oferindu-le posibilitatea de a reveni sau de a rămâne activi pe piața muncii și de a-și continua dezvoltarea profesională.⁵⁸

Totuși, potrivit Biroului Național de Statistică, în anul 2024, rata de ocupare a femeilor a fost de 40,0%, comparativ cu 45,9% în rândul bărbaților, ceea ce reprezintă un decalaj de gen de 5,9 puncte procentuale. Totodată, rata de ocupare a femeilor cu vârsta de 25-49 de ani care au cel puțin un copil sub 16 ani a fost de 60,8%, față de 62,7% în cazul femeilor fără copii, evidențiind impactul responsabilităților familiale asupra participării femeilor pe piața muncii. Această situație este reflectată și de motivele inactivității economice, responsabilitățile familiale a fost principală cauză a inactivității economice pentru fiecare a doua femeie de 25-54 ani (51,9% din total femei inactive de 25-54 ani),

⁵⁵ Legea nr. 46 din 10.03.2022 pentru modificarea unor acte normative. Disponibil la:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130448&lang=ro

⁵⁶ Codul Muncii al Republicii Moldova nr. 154 din 28.03.2003. Disponibil la:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=151096&lang=ro#

⁵⁷ Hotărâri nr. 572 din 02.08.2023 pentru aprobarea Regulamentelor cu privire la organizarea și funcționarea serviciilor alternative de îngrijire a copiilor. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139046&lang=ro

⁵⁸ Rezultatele apelului de proiecte pentru dezvoltarea serviciilor publice de creșă din țară, în cadrul Programului Național „Servicii de creșe publice – Părinți angajați, copii la creșe”, ediția a III-a. Disponibil la: <https://social.gov.md/comunicare/comunicate/rezultatele-apelului-de-proiecte-pentru-dezvoltarea-serviciilor-publice-de-crese-din-tara-in-cadrul-programului-national-servicii-de-crese-publice-parinti-angajati-copii-la-crese/>

În timp ce în rândul bărbaților din aceeași grupă de vârstă acest motiv a fost invocat doar de 2,1% bărbați.⁵⁹

De asemenea, legislația Republicii Moldova prevede drepturi parentale acordate atât femeilor, cât și bărbaților, inclusiv concediul paternal, posibilitatea utilizării concediului pentru îngrijirea copilului de către oricare dintre părinți și protecția împotriva discriminării pe criterii de sex și situație familială. Aceste măsuri reflectă tendința de distribuire mai echitabilă a responsabilităților familiale între femei și bărbați.

Potrivit datele oferite de Casa Națională de Asigurări Sociale⁶⁰ sunt prezentați beneficiarii care ai beneficiat de indemnizații adresate familiilor cu copii până la data de 01.01.2025 până la 01.10.2025, indemnizație unică la nașterea copilului au fost în total 24 394 de beneficiari (dintre care 24 391 de femei și 3 bărbați), pentru 24 757 de copii. Ce ține de indemnizație pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani 24 566 de beneficiari (dintre care 18 304 de femei și 6 262 de bărbați), pentru 25 541 de copii. Totodată, indemnizația lunară de suport pentru creșterea până la vârsta de 3 ani a copiilor gemeni sau a mai mulți copii născuți dintr-o singură sarcină, persoanelor asigurate și neasigurate 1 418 de beneficiari (dintre care 1 378 de femei și 40 de bărbați), pentru 3 096 de copii.

La fel, pentru a oferi persoanelor cu responsabilități familiare în temeiul Codului muncii al Republicii Moldova a fost modificat prin Legea nr. 195 din 14.07.2022 pentru modificarea unor acte normative a fost completat art.1 *„formule flexibile de muncă - programe de muncă care oferă posibilitate salariiților să își adapteze programul de lucru, inclusiv prin utilizarea muncii la distanță, a muncii la domiciliu, a regimului flexibil de muncă, a timpului de muncă parțial sau a săptămânii de lucru comprimate”*. De asemenea, prin introducerea art. 100¹ formele flexibile de muncă *„(1) Formulele flexibile de muncă se instituie prin acordul dintre salariat și angajator, la solicitarea salariatului sau a angajatorului, atât la momentul angajării, cât și după încheierea contractului individual de muncă, pe o durată determinată sau nedeterminată. (2) Formulele flexibile de muncă se stabilesc în contractul individual de muncă sau în acordul suplimentar la contractul individual de muncă. (3) Activitatea în condițiile formulelor flexibile de muncă nu limitează drepturile și garanțiile salariatului privind calcularea vechimii în muncă, privind durata concediului de odihnă anual sau alte drepturi aferente raporturilor de muncă, prevăzute de prezentul cod”*.

Concluzie privind posibilitatea acceptării articolului 27§1: Oficiul Avocatului Poporului recomandă acceptarea acestui articol. Ținând cont că cadrul normativ din Republica Moldova este ajustat și prin care sunt reglementate munca de la distanță, legi pentru creșe de tip familial și concedii pentru ambii părinți.

⁵⁹Biroul Național de statistică. Portretul statistic al femeilor și bărbaților în Republica Moldova. Disponibil la:

https://statistica.gov.md/ro/portretul-statistic-al-femeilor-si-barbatilor-in-republica-moldova-9617_62343.html?fbclid=IwY2xjawQYzThleHRuA2FibQixMABicmlkETFJSmZCT01ZWVFFtJRSUzFWc3J0YwZhcHBfaWQQMjlyMDM5MTc4ODlwMDg5MgABHobY4SmWhpS9hrC5STHD0ddQkEXX5ekqYOEKfcqSGgefKEgl2F3ydf2Rsa3t_aem_J5zli22jtuYWHY9wrkX_A

⁶⁰ Informația privind beneficiarii de pensii, alocații sociale și indemnizații adresate familiilor cu copii, aflații la evidența CNAS la situația 01.10.2025. Disponibil la: <https://old.cnas.gov.md/doc.php?l=ro&idc=244&id=7282&t=/Statistica/Informatia-privind-beneficiarii-de-pensii-alocatii-sociale-si-indemnizatii-adresate-familiiilor-cu-copii-aflati-la-evidenta-CNAS-la-situatia-01102025>

Articolul 30 Dreptul la protecție împotriva sărăciei și a excluderii sociale

În scopul asigurării exercitări efective a dreptului la protecție împotriva sărăciei și excluderii sociale, părțile se angajează:

- a) *Să ia măsuri în cadrul unei abordări globale și coordonate pentru promovarea accesului efectiv în special la angajare, locuință, formare, învățământ, cultură, asistență socială și medicală al persoanelor care se găsesc sau care riscă să se găsească într-o situație de excludere socială sau de sărăcie și al familiei acestora;*
- b) *Dacă este necesar, se reexamineze aceste măsuri în vederea adaptării lor.*

În raportul Statului prezentat în cadrul procedurii de examinare a prevederilor neacceptate ale Cartei Sociale Europene (revizuite), autoritățile Republicii Moldova au evidențiat reformele realizate în domeniul protecției sociale, măsurile orientate spre reducerea vulnerabilității sociale și politicile destinate sprijinirii familiilor cu copii. Statul a menționat existența diferitelor prestații sociale, programe de sprijin și măsuri de asistență adresate persoanelor aflate în dificultate, precum și reformele recente în domeniul asistenței sociale. În acest context, statul, în raportul său, abordează situația pieței muncii prin evidențierea unor evoluții pozitive, precum creșterea ratei de participare și a ocupării populației de 15 ani și peste, reducerea ratei șomajului, inclusiv în rândul populației de 20-64 de ani și al tinerilor de 15-24 de ani, aceste date evidențiază atât progresele în creșterea ocupării, cât și persistența unor inegalități pe criterii de vârstă, gen și mediu de rezidență, relevante pentru evaluarea politicilor de reducere a sărăciei și excluderii sociale.

Totodată, sunt prezentate date în raportul statului în care se indică o scădere semnificativă a numărului de beneficiari ai prestațiilor sociale, de la 46.946 de persoane în martie 2023 la 14.086 în decembrie 2025, ceea ce reflectă diminuarea dependenței de ajutorul social. În mod corespunzător, ponderea beneficiarilor înregistrați ca șomeri a scăzut de la 23% în aprilie 2023 (10.503 persoane) la 8% în octombrie 2025 (1.009 persoane), indicând o reducere a șomajului în rândul populației apte de muncă. Evoluția bugetară arată o utilizare mai eficientă a resurselor, cu o execuție de 705,2 milioane lei (35,5 milioane euro) în 2023, respectiv 479,6 milioane lei (35,5 milioane euro) în 2025, din care majoritatea resurselor 87,8% au fost direcționate către familiile cu copii. Totodată, cuantumul mediu al prestației sociale a crescut semnificativ, de la 868 lei (\approx 43 euro) în 2019 la 2.807 lei (\approx 140 euro) în 2025 la nivel național, iar pentru familiile cu copii de la 1.583 lei (\approx 79 euro) în 2019 la 5.001 lei (\approx 249 euro) în 2025, reflectând o consolidare a protecției financiare. Profilul beneficiarilor din 2025 indică o concentrare în mediul rural (73%), precum și o pondere ridicată a familiilor cu copii (51%), a celor cu persoane vârstnice de 62 de ani și peste (33%) și a celor cu persoane cu dizabilități (46%), ceea ce evidențiază caracterul țintit al prestațiilor către grupurile social vulnerabile. În ansamblu, aceste evoluții indică o orientare a politicilor publice spre activarea ocupării și reducerea dependenței de asistență socială, concomitent cu consolidarea sprijinului pentru categoriile expuse riscului de sărăcie și excludere socială.

Însă, potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2025 rata sărăciei absolute în Republica Moldova a fost de 31,1%. Totodată, datele evidențiază diferențe considerabile unde rata sărăciei absolute a constituit în mediul urban 21,1% și respectiv rural, 40,0%.⁶¹ Comparând cu anul

⁶¹ Indicatorii sărăciei absolute pe Medii, Indicatori și Ani Tabel: Indicatorii sărăciei absolute pe medii, 2025. Disponibil la: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV070_NIV0710/NIV070100.px/table/tableViewLayout2/

2024, când rata de sărăcie fiind 33,6%, se constată o ușoară diminuare a fenomenului. Conform datelor dezagregate pentru anul 2024, rata sărăciei absolute în mediul rural a fost de 42,9%, iar în mediul urban de 10,0%.⁶²

Ombudsmanul copilului în Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova din 2025,⁶³ a menționat că rata de sărăcie a copiilor în Republica Moldova rămâne a fi una ridicată. Rata sărăciei absolute în rândul copiilor a fost de 33,6%, fiind însă în creștere cu 3,4 puncte procentuale comparativ cu anul 2023. Copiii din mediul rural sunt expuși unui risc de sărăcie mai mare decât copiii din mediul urban. Astfel, rata sărăciei absolute în rândul copiilor din mediul rural a constituit 46,6%, în anul 2024, față de 18,6% în cazul copiilor din mediul urban.⁶⁴ În anul 2025, rata sărăciei multidimensionale în rândul copiilor a constituit 31,4%. Datele pentru anul 2025 nu sunt direct comparabile cu cele pentru anii 2023-2024, deoarece se referă la indicatori calculați prin metodologii diferite. Pentru anii 2023 și 2024 este prezentată rata sărăciei absolute, estimată în funcție de consumul gospodăriilor raportat la pragul sărăciei absolute. În schimb, pentru anul 2025 este prezentată rata sărăciei multidimensionale în rândul copiilor, care include simultan mai multe dimensiuni ale bunăstării și deprivării (de exemplu, condiții de locuire, educație, acces la servicii, sănătate etc.).

În acest sens, Ombudsmanul Copilului apreciază inițierea procesului de elaborare a Programului național pentru protecția copilului 2027-2030, al cărui scop este implementarea Garanției europene pentru copii, angajament asumat de către Republica Moldova, în conformitate cu acțiunea nr. 33 din Anexa A la Capitolul 19 din Programul Național de Aderare la Uniunea Europeană 2025-2029.

Obiectivul Garanției europene pentru copii (Recomandarea Consiliului European 2021/1004) îl constituie prevenirea și combaterea excluziunii sociale prin garantarea accesului copiilor aflați în dificultate la un set de servicii esențiale, contribuind astfel totodată la susținerea drepturilor copiilor prin combaterea sărăciei în rândul acestora și prin promovarea egalității de șanse. Serviciile esențiale prevăzute de Garanție sunt:

- Educație și îngrijire gratuită în primii ani de viață;
- Educație gratuită (inclusiv activități școlare și cel puțin o masă sănătoasă în fiecare zi de școală);
- Asistență medicală gratuită;
- Alimentație sănătoasă;
- Locuință adecvată.

Pentru implementarea Garanției europene pentru copii, au fost identificate următoarele grupe specifice de copii-beneficiari ai Programului național pentru protecția copilului 2027-2030:

1. Copiii cu dizabilități și cu probleme de sănătate mintală;
2. Copiii care provin dintr-un context de migrație sau care au origine etnică minoritară, în special romă;
3. Copiii plasați în servicii alternative de îngrijire;
4. Copiii aflați în situație familială defavorizată/situație de risc;
5. Copiii expuși riscului de a comite infracțiuni sau care se află în conflict cu legea.

⁶² Biroul Național de Statistică. Sărăcia multidimensională în Republica Moldova în anul 2024. Disponibil la:

https://statistica.gov.md/ro/saracia-multidimensionala-in-republica-moldova-in-anul-2024-10102_61803.html

⁶³ Raport anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2025. Disponibil la:

<https://ombudsman.md/post-document/raport-anual-privind-respectarea-drepturilor-si-libertatilor-omului-in-republica-moldova-in-anul-2025/>

⁶⁴ Biroul Național de Statistică, Situația copiilor în Republica Moldova în anul 2024. Disponibil la: https://statistica.gov.md/ro/situatia-copiilor-in-republica-moldova-in-anul-2024-9578_61802.html

În contextul protecției și sprijinirii grupurilor vulnerabile, o atenție deosebită necesită situația persoanelor care locuiesc în regiunea transnistreană. Avocatul Poporului a remarcat că acestea continuă să se confrunte cu multiple vulnerabilități, inclusiv cu riscuri sporite de sărăcie și excluziune socială, precum și cu acces limitat la anumite servicii esențiale. Drept urmare, Avocatul Poporului în Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova din 2025,⁶⁵ a **recomandat să fie instituite mecanisme specifice de protecție socială pentru grupurile vulnerabile din regiunea transnistreană**. Cu toate acestea, Ombudsmanul a constatat că, în anul 2025, în regiunea transnistreană au fost înregistrate progrese în anumite domenii.

Dreptul la asistență și protecție socială. Pe parcursul anului 2025, cetățenii Republicii Moldova domiciliați în regiunea transnistreană au beneficiat de prestații sociale în valoare sumară de 138,53 milioane de lei, achitate din bugetul național al asigurărilor sociale de stat. Suma totală a plăților a crescut cu aproximativ 40 de milioane de lei (+40,7%) față de anul 2024, când valoarea acestora a fost de 98,45 milioane de lei. De asemenea, numărul beneficiarilor a înregistrat o creștere semnificativă de aproximativ 213,6%. Astfel, în anul 2025, 10 134 de persoane au beneficiat de plăți cu caracter social, comparativ cu 3 231 de persoane în anul 2024. Principalele categorii de prestații acordate în 2025 includ: 4 624 indemnizații lunare pentru îngrijirea copilului (4 149 - cu vârsta de până la 2 ani, 475 - cu vârsta de până la 3 ani); 1 891 indemnizații unice la nașterea copilului; 1 169 pensii pentru limită de vârstă; 1 155 indemnizații de incapacitate temporară de muncă; 514 alocații lunare de stat pentru veteranii de război (conform Legii nr. 317 din 26.12.2024); 185 indemnizații de maternitate și altele. Cele mai semnificative creșteri au fost raportate în domeniul protecției familiei și copilului. Numărul indemnizațiilor unice la nașterea copilului a crescut de la 284 (în 2024) la 1 891 (în 2025), iar cele pentru îngrijirea copilului cu vârsta de până la 2 ani au crescut de la 615 (în 2024) la 4 149 (în 2025) de beneficiari.⁶⁶

În pofida progreselor înregistrate, în anul 2025 Oficiul Avocatului Poporului a continuat să recepționeze sesizări ale cetățenilor din regiunea transnistreană privind refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale (CNAS) de a le restabili pensia, deși îndeplineau toate condițiile legale. Refuzul a fost motivat conform art. 31 alin. (2) din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii, care impune adresarea la organul teritorial de asigurări sociale de la domiciliul asiguratului, unde trebuie să fie înregistrat în mod obligatoriu.

Concluzie privind posibilitatea acceptării articolului 30: Oficiul Avocatului Poporului consideră că acceptarea Articolului 30 este posibilă, cu condiția implementării unor măsuri suplimentare care să asigure reducerea efectivă a sărăciei și excluziunii sociale, cu accent deosebit pe situația copiilor și a locuitorilor din regiunea transnistreană, categorii expuse în continuare unor riscuri sporite de vulnerabilitate socială. În acest sens, este necesară adoptarea unui plan național coordonat de reducere a sărăciei, cu obiective clare și indicatori măsurabili, inclusiv cu asigurarea accesului efectiv la beneficii sociale pentru cetățenii din regiunea transnistreană, consolidarea finanțării serviciilor sociale comunitare și diminuarea disparităților dintre mediul urban și rural în accesul la servicii. Cu referire la asigurarea drepturilor copiilor, menționăm că există progrese în colectarea și analiza datelor privind situația acestora, însă persistă necesitatea dezvoltării unor indicatori care să permită monitorizarea efectivă a sărăciei și a excluziunii sociale la nivel multidimensional.

⁶⁵ Raport anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2025. Pagina 108-109 .Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-anual-privind-respectarea-drepturilor-si-libertatilor-omului-in-republica-moldova-in-anul-2025/>

⁶⁶ Peste 138 milioane de lei oferite în anul 2025 cu titlu de prestații sociale cetățenilor Republicii Moldova cu domiciliu în regiunea transnistreană. Disponibil la: <https://gov.md/ro/comunicate-de-presa-bpr/peste-138-milioane-de-lei-oferite-anul-2025-cu-titlu-de-prestatii-sociale>

Articolul 31§1 Dreptul la locuință (pentru a promova accesul la o locuință de un standard adecvat)

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la locuință, părțile se angajează să ia măsuri destinate:

1. să favorizeze accesul la locuință la un nivel adecvat;

Oficiul Avocatului Poporului constată că accesul la o locuință adecvată rămâne o provocare majoră în Republica Moldova. Deși Legea nr. 75 din 30.04.2015 cu privire la locuințe recunoaște dreptul la locuință și stabilește cadrul normativ pentru dezvoltarea locuințelor sociale, implementarea efectivă a acestor prevederi la nivel local este insuficientă. Totodată, tinerii care părăsesc sistemul de îngrijire rezidențială beneficiază de sprijin prin Serviciul social „Locuință socială asistată”, instituit în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 787 din 23 decembrie 2025 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință socială asistată” și a Standardelor minime de calitate.⁶⁷

Prin Ordinul MMPS nr. 117 din 31.05.2024⁶⁸ au fost introduse standardelor minime de calitate, aplicabile centrelor de plasament temporar pentru persoane strămutate. Cele mai relevante standarde referitoare la infrastructură și condițiile de trai sunt Standardul 9 „Centrul trebuie să fie amplasat într-o zonă sigură și accesibilă, în apropierea serviciilor esențiale (sănătate, educație, transport). Clădirile trebuie să asigure condiții adecvate (iluminare naturală, lipsa umezelii, spații exterioare, acces la telefon și internet)”, Standardul 10 „Prestatorii sunt obligați să asigure un mediu intern sigur, adaptat nevoilor beneficiarilor, cu dotări funcționale (camere, grupuri sanitare, bucătărie, sală de mese, spații de recreere), în special pentru persoane cu dizabilități, vârstnici și copii”. Standardul 11 „Centrele trebuie să aibă suficiente grupuri sanitare, funcționale, adaptate, cu dotări de bază, asigurând intimitatea și siguranța” și Standardul 13 „Fiecărui beneficiar trebuie să i se aloce un spațiu personal care respectă cerințele de confort, intimitate și igienă, iar dormitoarele să fie bine ventilate și sigure.”

În contextul introducerii acestor standarde, evaluările externe și vizitele de monitorizare au evidențiat discrepanțe semnificative între centre. Deficiențele identificate includ spații necorespunzătoare și supra-aglomerate, grupuri sanitare insuficiente sau deteriorate, acces limitat pentru persoanele cu dizabilități, infrastructură alimentară precară și lipsa unor soluții durabile de cazare. Multe centre funcționează în clădiri neadaptate, unele situații fiind considerate incompatibile cu destinația socială a centrelor.

O evaluare realizată de Platforma „Răspunsul regional la situația refugiaților din Ucraina” (Raportul Final RACs 2024)⁶⁹ a analizat infrastructura și condițiile de trai din 28 de centre. Rezultatele indică un nivel relativ bun al condițiilor de trai, însă au fost identificate și probleme precum utilizarea dormitoarelor comune de către mai multe familii, grupuri sanitare deteriorate sau insuficiente, accesibilitate limitată pentru persoanele cu mobilitate redusă și implicarea redusă a beneficiarilor în întreținerea spațiilor.

⁶⁷ Hotărârea Guvernului nr. 787 din 23 decembrie 2025 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință socială asistată” și a Standardelor minime de calitate. Disponibil la:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=152253&lang=ro

⁶⁸ Ordinul MMPS nr. 117 din 31 mai 2024. Disponibil la: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2024/07/Ordin-nr.-117-din-31.05.2024-.pdf>

⁶⁹ RAC Consolidation Report 2023 -2024. Ukraine Situation - Moldova: Refugee Accommodation Centres Consolidation Report 2023 - 2024 (ENG). Disponibil la: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/116780?utm>

Constatări similare au fost evidențiate și în Raportul tematic al Oficiului Avocatului Poporului privind „Respectarea drepturilor omului în Centrele de plasament temporar pentru persoane strămutate de pe teritoriul altor state. Evoluția politicilor și practicilor de cazare în perioada 2022–2025”, precum și în cadrul vizitelor de monitorizare efectuate în perioada 2022 - trimestrul I al anului 2025.⁷⁰ Astfel, au fost identificate centre care funcționează în clădiri cu infrastructură uzată și care necesită reparații majore, precum și centre improvizate în spații neconcepute pentru servicii sociale, precum cămine studentești, spitale sau grădinițe. În unele cazuri au fost constatate situații grave de incompatibilitate funcțională, inclusiv centre amplasate în spitale. De exemplu, cazarea în Spitalul de Ftziopneumologie din Chișinău a generat o intervenție directă a Ombudsmanului, care a cerut încetarea imediată a utilizării aceluși spațiu pentru cazarea refugiaților. Totodată, accesul la facilitățile igienico-sanitare diferă semnificativ între centre. Unele oferă condiții adecvate, în timp ce altele înregistrează lipsuri serioase, inclusiv dușuri nefuncționale, lipsa intimității și acces limitat la apă caldă.

Adițional, în contextul situației persoanelor din regiunea transnistreană, se constată insuficiența mecanismelor și măsurilor de sprijin destinate facilitării accesului la locuință pentru persoanele care părăsesc teritoriul aflat sub controlul autorităților de facto și nu dispun de un loc de trai. De asemenea, persistă dificultăți și în ceea ce privește asigurarea suportului locativ pentru persoanele eliberate din detenție, în contextul procesului de reintegrare socială și al necesității asigurării unor condiții adecvate de locuire.

În concluzie, deși există progrese la nivel normativ și anumite centre respectă standardele minime de calitate, diferențele dintre centre, caracterul temporar al spațiilor și lipsa investițiilor sustenabile afectează realizarea dreptului la o locuință adecvată. Ar fi posibilă ratificarea dar este necesară elaborarea unei strategii naționale care să includă investiții dedicate, modernizarea infrastructurii și aplicarea uniformă a standardelor de calitate pentru a garanta condiții de trai decente tuturor beneficiarilor.

Articolul 31§2 Dreptul la locuință (pentru prevenirea și reducerea lipsei locuințelor)

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la locuință, părțile se angajează să ia măsuri destinate:

2. să prevină și să atenueze lipsa locuințelor, în vederea eliminării progresive a acestei situații;

În Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova din 2025,⁷¹ Ombudsmanul a menționat că, în Republica Moldova sunt 8 instituții rezidențiale, redenumite în Centre de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (CPTPD) aflate în gestiunea și coordonarea Agenției pentru Gestionarea Serviciilor Sociale cu Specializare Înaltă (AGSSÎ).⁷² Printre instituțiile responsabile de plasament și îngrijire a persoanelor cu dizabilități se numără CPPVPD Chișinău, CPVPD Cocieri, CPTPD Cocieri, CPTPD Bădiceni, CPTPD Bălți, CPTPD Brînzești, CPTPD Orhei și CPTPD Hîncești.

⁷⁰ Raportul tematic: Respectarea drepturilor omului în Centrele de plasament temporar pentru persoane strămutate de pe teritoriul altor state. Evoluția politicilor și practicilor de cazare în perioada 2022–2025. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-tematic-respectarea-drepturilor-omului-in-centrele-de-plasament-temporar-pentru-persoane-stramutate-de-pe-teritoriul-altor-state-evolutia-politicilor-si-practicilor-de-cazare-in-perioada-2022/>

⁷¹ Raport anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2025. Pag.259. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-anual-privind-respectarea-drepturilor-si-libertatilor-omului-in-republica-moldova-in-anul-2025/>

⁷² Harta serviciilor sociale din Republica Moldova. Disponibil la: <https://agssi.md/harta-serviciilor-sociale/servicii-de-plasament-adulti/#a1>

Ca urmare a procesului de dezinstituționalizare (proces prin care persoanele cu dizabilități sunt transferate din centre rezidențiale către servicii comunitare sau locuințe protejate, pentru a promova incluziunea socială și autonomia acestora), instituțiile rezidențiale, care până în 2023 aveau capacitatea de a găzdui exclusiv minori - fete la CPTPD Hîncești și băieți la CPTPD Orhei - au fost redenumite și amenajate conform necesităților reale. Astfel, conform noilor reglementări, aceste centre oferă îngrijire și asistență persoanelor care au depășit vârsta de 18 ani. Aceste modificări au fost determinate de faptul că aproximativ 90% dintre rezidenți au atins vârsta majoratului. Reamintim că obiectivul general nr. 6 al Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” - prevede edificarea unui sistem de protecție socială solid și incluziv, orientat spre reducerea sărăciei, diminuarea inegalităților și asigurarea oportunităților egale pentru grupurile vulnerabile, inclusiv persoanele cu dizabilități.⁷³ În acest sens, autoritățile și-au asumat implementarea unor reforme structurale majore, precum reforma sistemului de asistență socială „RESTART”, digitalizarea serviciilor sociale și accelerarea procesului de dezinstituționalizare prin dezvoltarea serviciilor comunitare de tip „Casa Comunitară” și „Locuința Protejată”. Cu toate acestea, deși perioada de implementare asumată de autorități pentru implementarea ultimelor obiective este stabilită pentru 2025-2027, la nivelul anului 2025 (început de 2026) persistă restanțe semnificative în atingerea rezultatelor propuse.

Totodată, în 2025, situația persoanelor cazate în Centrele de plasament temporar pentru persoane strămutate de pe teritoriul altor state a fost marcată de reducerea capacității instituționalizate de cazare, ca urmare a implementării a așa-numitei „Strategii EXIT”, care a vizat tranziția de la cazarea colectivă către soluții alternative de locuire în comunitate. Numărul centrelor active a scăzut la 18 comparativ cu anii anteriori, în 2022 - 93, iar numărul persoanelor cazate în CPTPS a devenit minim (aproximativ 1000 persoane) în raport cu totalul beneficiarilor de protecție temporară. Această evoluție reflectă o schimbare structurală a modelului de răspuns, însă, în lipsa unor alternative suficient consolidate, generează totodată riscuri legate de continuitatea protecției pentru persoanele care nu dispun de alternative de cazare stabile.⁷⁴

Evaluarea realizată de Oficiul Avocatului Poporului evidențiază neuniformitatea condițiilor de trai și a procedurilor de admitere în CPTPS. Diferențele dintre centre în ceea ce privește infrastructura, gradul de supraaglomerare, accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități și respectarea standardelor minime de cazare pot conduce la tratamente inegale și la afectarea dreptului la un trai decent. Procedurile de admitere și de încetare a cazării rămân marcate de neclarități și de practici administrative neuniforme, inclusiv utilizarea unor mecanisme informale de direcționare către cazare, ceea ce reduce transparența și previzibilitatea accesului la servicii, în special pentru persoanele aflate în situații de vulnerabilitate.⁷⁵

Din perspectiva finanțării și sustenabilității, centrele continuă să depindă de sprijinul financiar extern, în special din partea Agenției ONU pentru Refugiați (UNHCR-Moldova) și a altor parteneri internaționali, în lipsa unui cadru bugetar național clar și predictibil. Această dependență generează riscuri structurale pentru perioada post-2025, inclusiv riscul reducerii sau închiderii în continuare a unor centre, al relocărilor frecvente și al lipsei unor soluții durabile de locuire. Impactul este resimțit în mod disproporționat de persoanele vulnerabile – copii, persoane vârstnice, persoane cu dizabilități

⁷³ Strategia Națională de dezvoltare Moldova 2030. Disponibilă la: [Strategia Națională de Dezvoltare Moldova 2030 | Particip.gov.md](https://particip.gov.md)

⁷⁴ Raport tematic: Respectarea drepturilor omului în Centrele de plasament temporar pentru persoane strămutate de pe teritoriul altor state. Evoluția politicilor și practicilor de cazare în perioada 2022 – 2025. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-tematic-respectarea-drepturilor-omului-in-centrele-de-plasament-temporar-pentru-persoane-stramutate-de-pe-teritoriul-altor-state-evolutia-politicilor-si-practicilor-de-cazare-in-perioada-2022/>

⁷⁵ Raport anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2025. Pag. 278. Disponibil la: <https://ombudsman.md/post-document/raport-anual-privind-respectarea-drepturilor-si-libertatilor-omului-in-republica-moldova-in-anul-2025/>

și femei – pentru care pierderea accesului la cazare poate conduce la excluziune socială, insecuritate locativă și deteriorarea stării de sănătate. În acest context, se impune necesitatea dezvoltării unei abordări integrate și sustenabile privind locuirea persoanelor beneficiare de protecție temporară, care să asigure continuitatea protecției sub responsabilitatea statului și respectarea drepturilor fundamentale dincolo de soluțiile instituționalizate temporare.

O altă problemă identificată de Ombudsman vizează lipsa unor mecanisme suficiente de sprijin pentru accesul la locuințe al unor categorii vulnerabile. În special, persoanele care părăsesc regiunea transnistreană și se stabilesc pe teritoriul controlat de autoritățile constituționale întâmpină dificultăți în identificarea unei locuințe și integrarea în comunitate. Totodată, persoanele eliberate din penitenciare beneficiază de un sprijin limitat în asigurarea unei locuințe și în procesul de reintegrare socială, ceea ce sporește riscul excluziunii sociale.

În **concluzie pare posibilă acceptarea articolului**, cu toate acestea Republica Moldova ar trebui să consolideze mecanismele de prevenire a lipsei locuinței prin dezvoltarea unor soluții durabile de cazare, menținerea unei rețele funcționale de centre de plasament temporar și asigurarea unei finanțări sustenabile care să reducă dependența de asistența externă.